

KINDRAL JOHAN LAIDONERI KÕNE TALLINNA OHVITSERIKASIINOS 1.1.1940

Härrad ohvitserid. Lubage teile kõigile soovida head ja õnnelikku uut aastat. Praegusel raskel ja tõsisel sõjaajal, kus määratu suured riigid on omavahel hiigla võitluses ja kus see võitlus arusaadavalt riivab ka meid ja seab meid väga tõsiste olukordade ette, on selge, et meie ei saa uuest aastast muretult loota, et see peaks olema meile kerge. Ümberpöörduvalt, meie peame täie tõsidusega vaatama tulevikku ja seda ka arvestama. Meie võiksime nii öelda analüüsida seisukorda ja soovida, et tulevane aasta meie riigile ja rahvale ei oleks halvem, kui seda oli läinud aasta. Läinud aasta nagu teie kõik teate, oli mitte ainult meie ajaloos, vaid seniajani kogu Euroopa ajaloos, määratu suureks pöördepunktiks.

Pärast suurt Maailmasõda 20 aastat Euroopa elas rahu, kuid siis tekkisid uued võimud, mõned riigid muutusid tugevamaks kui nad välja tulid Maailmasõjast. Ja nagu teie teate, uus suur sõda puhkes lahti. Meid, arusaadavalt ka kõiki teisi väikeriikisid, pidi see tabama ja tabaski. Suure Maailmasõja ajal oli nõnda, et väikesed riigid, kellel õnnestus jääda väljaspoole suurt sõda, elasid sõja üle võrdlemisi kergelt. Nüüd aga on sõjamasin nõnda korraldatud suurriikide vahel, et ta tabab tahes-tahtmata ka kõiki neid, kes jäävad väljaspoole sõda, eraldi aga väikeriikisid. Oli siis ju selge, et uus sõda tahes-tahtmata pidi ka meile tooma raskusi. Lugupeetud sõjaväelased, nagu teie teate, - see tuli ja tuleb meil ka arvestada ning seepärast polegi see meile absoluutselt üllatuseks.

Kui nüüd vaatame tagasi, siis näeme, et sõja esimeseks ohvriks langes Poola. See oli suureks ootamatuseks kogu ilmale, et nii kiire ajaga võrdlemisi tugev riik sai maakaardilt nii kui ära pühitud. Ja see oli ka arusaadav, sest ühest küljest Poola sattus esimesena hästikorraldatud Saksa sõjalise jõu ja teisest küljest oma idanaabri löögi alla. Kui üht riiki atakeeritakse kahelt poolt, siis on ju selge, et vastupanu ei või kaua kesta.

Mäletan neid aegu, mil pärast meie rahulepingu sõlmimist ettevaatlikud poliitikategelased ütlesid, et mitte ainult Eesti, vaid ka teiste uute riikide saatus võib üsna kindel olla vaid niikaua, kuni lahti puhkeb uus sõda. Ja arusaadavalt need, need ettevaatlikud ja kogenenud poliitika tegelased ütlesid seda ka päris tõsiselt ja nad ei ole palju eksinud, sest nagu teada, üks uus riik, nimelt Tšehhoslovakkia - kadus juba enne suure sõja lahtipuhkemise. Teine uus, võrdlemisi suur riik - Poola, kadus kohe peale sõja lahtipuhkemise. Ka meil oli teatav hädadoht ja ka meie oleksime võinud sattuda esimesena mitte küll Saksa, vaid meie idanaabri löögi alla.

Meie sõjaväelased, meie võtame asja reaalselt ja teame, et Nõukogude Liidule - nii nagu nende praegused tegelased seda ka ise ütlevad on nad 20 aasta eest sunnitud olnud tegema teiste riikidega niisuguseid lepinguid, mis neile kasulikud polnud, nad on sunnitud olnud igalpool järele andma, sest nende seesmine olukord tol ajal oli äärmiselt raske, nad ise olid kodusõjas, ka väljaspoolt avaldati neile survet, - need lepingud, mis nad tol ajal tegid, ei olnud kasulikud. Ja kui nüüd korruga tekkis Euroopas seisukord, kus meie idanaaber, Nõukogude Liit sattus niisugusesse heasse poliitilisse seisukorda, millist temal polnud enam tuhandeid aastaid ja kus Euroopa suurriigid on omavahel sõjas elu ja surma peale, siis on üsna loomulik, et Nõukogude Liit tahtis kasutada seda seisukorda ja parandada üht ja teist oma välispoliitilises olukorras, mida ta ei saanud teha 20 aastat tagasi. Ja sellest tingituna ning selle järelalusena tuligi teatav surve naabritele ja ka meie peale. Kõik meie teame, ja ma ütlen seda otse kohe, et see oli surve. Aga samal ajal peame siiski tunnistama päris otsekoheselt, et meil jäi Nõukogude Liidu poolt täielik valik, kas astuda sõjalisse konflikti või sõlmida vastastikune abistamise ja koostöö pakt. Nii et meile jäi valida, millist teed mööda minna. Paistab ja ka siis paistis, ja ma olen samal arvamisel, et Nõukogude Liit eelistas

viimast, nimelt sõlmida pakti.

Mispärast ja kuidas see tuli, et just meie sattusime nii õelda esimesena selle surve ja löögi alla?

Kuid tõepoolest ei olnud see esimene löök või surve, vaid meie peame arvestama ka Nõukogude Vene geograafilist seisukorda, sest Nõukogude Liidule on tarvilik väljapääs Balti merele. See väljapääs on temal Leningradi kaudu olemas. Peab tunnustama, et 20 aasta jooksul Nõukogude Liidu territoorium on meist kaugemale läinud ja see on meile õnneks. Nõukogude Liidu pealinnaks on nüüd Moskva. Kui selleks aga oleks olnud Leningrad, siis oleks surve mitte üksi meil, vaid kõigil Balti riikidel resoluutsem ja see asjaolu on jällegi meile kasuks. Sellele vaatamata Leningrad on ja jääb ikkagi määratu suureks linnaks, ligi 5 miljoni elanikuga, määratu suure tööstusega. Praegu on Leningradis väga ja väga suur protsent sõjatööstust. Seepärast on ka loomulik, et Leningrad on huvitatud oma julgeoleku küsimusest ja väljapääsu teest Baltimerele. Ja seepärast tuligi siis survet avaldada, et kindlustada oma positsiooni ning see oligi põhjuseks, mispärast meie, kui kõige lähedasemad Leningradile, olime esimesed. Aga tõepoolest, mis tähendab see, et meie olime esimesed? Eesti, Läti ja Leeduga pakti sõlmimise vahel oli vaid mõned päevad, nii et kogu see asi tabas Balti riike peaaegu ühe korraga.

Meie peame teadlikud olema selles, et kui oleksime läinud konflikti Nõukogude Liiduga, siis oleksime olnud ja jäänud täielikult üksinda, sest peale katastroofi Poolaga terve maailm sattus ärevusse ja kartusse, et unustati kõiksugused moraalsed kohustused ja lubadused. Ja pealegi kõik teavad, et see, mis praegu käimas, pole võitlus ühe või teise riigi vahel, vaid võitlus kahe suurvõimu vahel. Suur sõda on käimas praegu ühelt poolt Inglismaa koos Prantsusmaaga Saksa vahel.

Meie valisimegi selle tee, et sõlmisime vastastikuse abistamise ja koostöö lepingu Nõukogude Liiduga ja olen kindel, et meie tegime seda väga targasti. Mida meie sellega saavutasime? Nimelt seda, et meie ei ole sattunud esimesena löögi alla suurriigi poolt, nii nagu niisugusesse sei sukorda sattus Poola. Esimene löök on meist mööda läinud. Ja sellel on väga suur tähtsus. Aga võib olla meil õnnestub seetõttu, et sõlmisime vastastikuse abistamise ja koostöö lepingu Nõukogude Liiduga, välja jääda sõjalisest konfliktist ka tulevikus. See on aga alles küsimusmärgi all, sest tulevik on tume.

Praegu on niisugune aeg, kus keegi ei mõista mõne kuugi peale ette öelda, kuidas sündmused kujunevad ja seepärast ei saa kuidagiviisi kaugeleulatuvaid oletusi teha.

Aga siiski ma tahaksin täna teie tähelepanu kinni pidada mõneks minutiks ja analüüsida seisukorda ning selgitada, mis meid võib oodata ühest või teisest küljest ja kuidas peaksime lühidalt karakteriseerima praegu käimasolevat suurt sõda. Võitlus on kahe määratu suure ilmariigi vahel käimas, - ühelt poolt Inglismaa koos Prantsusmaaga, teiselt poolt Saksa vahel. Sõjapuhkemiseks võib kõiksuguseid põhjusi ja ilmavaateid ette tuua. Ühed ütlevad, et sakslased läksid Danzigit ära võtma, teised ütlevad, et põhjuseks oli Tšehhoslovakkia, ja Poola. Peapõhjus on aga ikkagi see, et Saksa riik läks niivõrd tugevaks, missugune olukord on vastuvõtmatu Inglismaale ja Saksa muutus Inglismaale hädaohtlikuks. See on sõjapuhkemise peamine põhjus. Ja praegu on võitlus elu ja surma peale. Küll on mujal, näiteks Itaalias, püütud rahust rääkida, kuid nagu teie teate, Briti pea minister ütles ühes oma kõnes otsekohe välja, et Saksamaa peab hävitatud saama ja Hitler ütles, et tulevane aasta peab otsustama, kas Saksamaa jääb või ta kaotab. Kui kaks suurvõimu niiviisi on üksteisega elu ja surma peal võitluses, siis loomulikult nad tõmbavad ja tahavad tõmmata kaasa kõiki teisi, - see on päris selge. Ja kumb siis võidukalt välja tuleb, seda ei saa keegi ette öelda. Teame, et Saksa sõjaline organisatsioon paistab olema tugevam kui teistel

suurriikidel. Teisest küljest teame, et materjaalsed jõud on lääneriikidel tugevamad ja suuremad kui Saksal. Teame, et neil toormaterjalidest puudus ei ole, mille puudus Saksas end tunda annab.

Ma tootsin selles asjas mõned konkreetset näited Eesti elust. Enne sõda mineval aastaalgul andsime tellimisi Britile, Saksale, Prantsusmaale jne. Kõige varem oli antud tellimine Prantsusmaale. Ja 2. septembril, pange tähele, Prantsusmaa oli esimene, kes deklareeris, et ta ei saa meie tellimist täita. Prantsusmaal peaks olema materjali küllalt, kuid ta siiski ei täitnud tellimist. Läks mõni aeg mööda, ka Suur-Britannia ütles üles meie tellimise. See on näiteks toodud selle kohta, kuidas meie üksi oleme. Seni ajani ainult Saksamaa täidab meie tellimisi, kuna neid täita ei saanud Prantsusmaa ja Inglismaa. Ma ei tahaks uskuda, et neil midagi meie vastu oli, meie vahekord oli hea, kuid sellest ei aita.

Praegu on igatahes võitlus elu ja surma peale ja loomulikult suurriigid teatavas mõttes katsuvad omalt poolt juhtida nõnda, et ka teisi riike võitlusse tõmmata.

Ja nüüd läheme olukorra juurde, mis meid täielikult ümbritseb. Teatavasti Saksa majanduslik ümberpiiramine ei õnnestunud, - Saksa sõlmis kokkuleppe Nõukogude Liiduga. Sellega tõmmati kriips Saksa ümberpiiramise poliitikale ja praegu on Saksamaale vaba idast, teatavate toorainete saamine põhjariikidest Läänemere kaudu ja lõunapool Balkanist ja Itaaliast. Aga see ei tähenda, et seepärast Suur-Britannia oma ülesannetest lahti oleks öelnud, - ta on niivõrd tugev, hästiorganiseeritud ja korraldatud, et saab võitlust jätkata täie jõuga ja loomulikult ta saab kõik tegema, et Saksat kahjustada. Mereblokaad on välja kuulutatud nii suures ulatuses, mida ajalugu seni ei tunne. Ta katsub ära lõigata Saksa varustamised ja allikad, sest Saksa kõige nõrgem külg on materjaalne puudus. Üheks niisuguseks aktsiooniks on Baltimeri. Baltimere kaudu saab Saksa praegu Skandinaaviast rauamulda ja metsasaadusi ja teisi aineid, eraldi toitaineid Balti riikidest. Loomulikult Suur-Britannia hea meelega näeks, et siin sõda lahti puhkeks ja ära lõigataks ühendus Saksa varustamise baasidega. Selles seisab hädaoht lähemas tulevikus. Meie ei või öelda, et oleme suutnud kõrvaldada sõjakeerisesse sattumise võimaluse. Mul oli Moskvas külaskäigu puhul juhus rääkida Nõukogude Liidu juhtivate riigitegelastega ja nad deklareerisid, et nemad tahavad kõik selleks teha, et nad suure sõja sisse ei saaks kistud. See on praeguse Venemaa üheks ülesandeks. Mina aga panin enda poolt küsimuse, kas see teil läheb korda ja kas teie suudate seda, sest et on väga palju teisi, kes seda tahavad ja et selleks pannakse kõik ratad käima, et sõjaulatus laieneks. Baltimeri on üheks põhjuseks. Mulle vastasid nad, et loodavad ära hoida suurde sõjakonflikti sattumast.

Järgmise suure tähtsusega küsimus on Soome konflikt. Teie teate kõik, kuidas Nõukogude Liit tegi Soomele samasuguse ettepaneku nagu meile. Soome tundes end tugevana oli kindel arvamises, et Nõukogude Liit teda ei puuduta ja et Nõukogude Liidul niisuguseid huve ei ole Soome suhtes, nagu temal on Balti riikides.

Meile paistis kohe, et niisugune deklaratsioon on ebaõige. Niisugused enesekaitse huvid, nagu Nõukogude Liidul on Balti riikide suhtes, on temal ka Soomes. Läänemeri on kaitstud siis, kui need riigid, mis on Läänemere idakaldail, läheksid Vene vastase kilda. Ütlen seda otsekohe ja seepärast ei olnud strateegiliselt mingit vahet meie, Läti ja Leedu ning Soome vahel. Meid aga see puudutab väga ja siin ongi raskuspunkt.

Soome konflikt puudutab meid kahest küljest: 1) meie vahekord Soomega ja 2) strateegiline seisukord. Kumb on raskem? Paistab et viimane on raskem, sest lääneriigid tahaksid praegu näha, et Baltimeri muutuks üldiseks sõja tallermaaks ja et lõigataks ära Saksamaast tema varustamise

baasid, mida endast kujutavad Skandinaavia ja Balti riigid ühes Soomega. See on loomulik Briti impeeriumi praegune huvi ja seepärast näemegi, et Soomet väljaspoolt väga erutataksegi tugevale vastupanule, - kuid Soome on isegi kaunis tugev.

Nagu ma eelpool tähendasin, Soome küsimus puudutab meid kahest küljest ja siin ei saa keegi olla absoluutselt kõikteadja ja ettenägija. Peame natukene tagasi ajalukku vaatama. Meie võitlesime Vabadussõja ajal. Sõda ei ol nud siis üldmasstaabis suur aga meie kohta küllalt suur ja meie vaatasime kindlalt tulevikku ja teadsime päris selgesti, missugune seisukord võib meid uuesti ähvardada. Ja meie olime esimesed, kes hakkasime 1920/21 aastal liitu moodustama uuestisündinud riikide vahel, mis tekkisid pärast suurt Ilmasõda Baltimere kallastel - Eesti, Soome, Läti, Leedu ja Poola vahel. See oli meie idee. Oli ka teisi riike, kes sellest aru said, et peame ühinema, moodustades ühise bloki, muutudes stabiilseks elemendiks ja rahu garantiiks. Vastav leping sai 1921.a. isegi paragrafitseeritud. Soome saadik Holsti oli ka selle idee pooldaja, kuid Soome oli siiski esimene, kes sellest liidust välja astus ja Holsti tagandati omalt kohalt. Paragrafitseerimine oli täielikult valmis, kuid soomlased ütlesid, et Balti riikide seisukord on ähvardav, kuna Soomet keegi ei ähvarda ja seepärast jäävad nad sellest lepingust välja. Järgmisena ütles liidust ära Leedu. Leedulased ütlesid, et meie kõige suurem vaenlane on Poola. Poola ütles, et kui jäävad järele ai nult Läti ja Eesti, siis on liiduks vähe. Ka Poola ütles ära.

Seega jäi järele Eesti ja Läti vastastikune abistamise leping. See oli minu arusaamise järgi väärsamm Leedu ja Soome poolt.

Nüüd algas rahuaegne töö. Tegime kõik selleks, et häid vahekordi hoida oma naabritega. Soomlased aitasid meid vabadussõjas. Meil oli teatav pind soomlaste juures olemas, meie rõhutasime seda ja see andis teatavaid tagajärgi. Kuid teisest küljest peab ütleva, et soomlased vaatasid meie peale kogu aeg ülevalt alla. Meie saime sellest küll aru, et meie olime väiksemad ja et meie seisukord on raskem, kuid meie ei pannud käike seda nii väga pahaks ja tegime oma tööd edasi. Siis tuli ajajärk, kus vahekord Soomega de facto muutus kaunis heaks. Need olid 1933, eriti aga 1934 ja 1935 ning 1936 aastad. Pean ütleva, et tol ajal oli Soome riigi juhtival kohal president Svinhuvud, Kui ta 1934.a. Eestit külastas, siis ta jutuajamises ütles otsekohe, - ta teadis, et meil oli siis eriti raske olukord, - teie teate, kui palju on Soomes inimesi selle vastu, et ma Eestisse sõitsin, aga ma saan aru, et meie peame koos töötama. Selles mõttes oli ta ettenägelik poliitika mees. Siis olid vastastikkused visiidid jne. Ja kõik see kestis niikaua kui Soome riigi eesotsas oli president Svinhuvud ja kui tema asemele tuli teine isik. Soome riigijuhtide vahetusel Soome võttis teise kursi.

Ja pealegi ka suurriikide vahekorras hakkas selguma, et konflikt on tulemas. Ja selle tagajärjel väikeriigid otsekohe hakkasid mõtlema, kuhu ja kelle poole orienteeruda. Ja Soome orientatsioon läks siis Skandinaavia riikide poole. Teate isegi, et paari aasta eest Eesti Vabariigi President käis Soomes külas, kuna Soome president ei saanud Eestisse tulla, kord oli ta haige, kord polnud tal aega jne., kuigi ta ka tõeliselt kord haige oli.

Nüüd oli ka meil mitmesuguseid arvamisi Eestis. Meil oli inimesi, kes arvasid, et oleksime pidanud Soome appi kutsuma. Meie katsusime kõik teha, mis võimalik. Kui meil kriitilised ajad olid septembrikuul, siis Soome välisminister ei leidnud võimalust vastu võtta Eesti saadikut ja viimane sai ju tule ühe osakonna direktori juurde, kas seletas väga pikalt ja selgelt, et Soome ei saa midagi Eesti kasuks teha. Kõik need jutud, et Soome on meile oma abi pakkunud on puha tühi jutt ja otsekohene vale.

Ei ole midagi sarnast olnud, vaid ümberpöörduvalt - Soome ütles katergooriliselt, et tema midagi

meie heaks ei saa teha. Soome seisukoht enda suhtes on niisugune, et neil ida poolt hädaohtu ei ole. Ja nõnda see asi läkski. Meil oli küll arusaamine, et Leningrad mitte ainult lõunapoolt ei kaitsta, vaid ka põhjapoolt ja et Soome piir on seal ligemal kui Eesti oma. Soome oli aga teisel arvamusel ja temale lubati väljaspoolt väga palju abi. Praegu paistab, et see abi on ainult moraalne. Teie mäletate, Stokholmis oli Skandinaavia riigipeade konverents, kus neid küsimusi käsitati. Minu arvates sõjaliselt võttes praegu Soomet ei abista moraalne ega materiaalne abi, vaid Soomele on tingimata tarvis vereabi. Aga vereabi ei anna keegi.

Ja nii siis olemegi Soome ja Nõukogude Liidu vahelise konflikti juures. On päris arusaadav, et Nõukogude Liit praegu tahab kasutada soodsat olukorda, mis temal on ja kui ta seda ei tahaks, siis võiksime öelda, et ta töötab oma huvide vastu. Poliitikas peame ka teiste, isegi vastase huvidest aru saama ja neid aktsepteerima. Kui alati ainult enda seisukorda üles tõsta, siis satume lõpuks oma mõtetes läbipääsmatusse ummikusse. Kui Nõukogude Liit on Soomega konflikti läinud, siis peab arvama, et ta nüüd enam nii kergesti ei tagane. Soomele on igalt poolt palju kaasabi lubatud. Kahjuks, nagu me eelpool tähendasid, see on ainult relvade ja raha nõol, vereabi pole aga keegi andnud. Taani ja Norra on selgesti seda öelnud.

Kui Soome konflikt oli alles algstadiumis ja kui läbirääkimised olid käimas teraval kujul, siis tuli minu juurde üks Rootsi riigi esindaja. Ta tuli minu juurde rootsi ministri ja teiste rootsi tegelaste, kellega olin töötanud Rahvasteliidus, ülesandel küsima, mida mina arvan Soome konfliktist ja mida kavatsed Eesti selles asjas. Mina vastasin nii, nagu ma teile eelpool rääkisin ja kui olin vastand, siis panin talle ka enda poolt küsimuse, mida teeb siis Rootsi. Tema ütles, et Rootsi annab küll rahalist ja materiaalselt abi ja võib-olla lubab minna oma vabatahtlikke, kuid minu küsimusele, kas Rootsi astub välja ka sõjaliselt, vastas ta - jutuajamine oli saksa keeles "ausgeschlossen". Ja ega rootslased seda ei salga. Nüüd on siis Soomes raske draama käimas.

Mispärast ma praegu seda kõike siin nii pikalt puudutan? Seepärast paljud arvavad, et ka meie oleme selles süüdi ja et meie vahekorrad Soomega küllalt tihedad polnud. Ma pean ütleva, meie tegime kõik, et vahekord Soomega oleks hea. Teie teate, kui palju hõimutööd on tehtud rahvaste vahel. Aga see ei tähenda, kui hõimukontserdid on soojad ja rahvaliikmed üksteisega hästi suhtuvad, et siis ka võimukandjate vahel oleksid vahekorrad südamligid. Meie oleme kõik teinud, et meie vahekord Soomega oleks hea. Kahjuks see aga nõnda ei ole läinud.

On selge, et praegu meie ei tohi ajada kellegi teise riigi poliitikat, vaid meie oma riigi ja rahva pärast peame ajama oma Eesti poliitikat. On täiesti ebaõige ja ekslik poliitika orienteeruda kord ühele, kord teisele poole. Teatavatel momentidel, nagu seda on praegune aeg, peame olema egoistlikud ja ajama oma rahva ja riigi poliitikat ja see peab olema meie positsiooniks. Praeguses Soome ja Nõukogude Liidu vahelises konfliktis tuleb täiesti kõrvale jätta küsimus, kas sellest välja tuleb võitjana.

Üks on selge, meie ei saa ajada niisugust poliitikat, et nüüd korruga hakkame millegagi uuesti peale ja nimelt aktsiooni Soome kasuks. Kui seda ei saanud teha siis, kui olid võimalused ja kui Soome seda ise vastu ei võtnud, kui Soome jäi selles kontaktis külmaks, kui ta seletas, et tema huvi ei ole meil ja et Balti riigid peavad nii-kui-nii kord muutuma Vene provintsiks, ja et Soomel on teised huvid, nimelt Skandinaavia riigid, siis pole sinna enam midagi parata. Nüüd on aga Soome seisukoht muutunud, nüüd heidetakse meile ette - ma meelega peatun selle küsimuse juures pikemalt - et meie ei lähe Soomele appi. Meie ei ole kohustatud Soomele appi minema. Kui Soome meiega koostööst ära ütles, kuidas saame talle siis appi minna. Ja ega meie ei saa hakata lepinguid murdma, mida oleme sõlminud Nõukogude Liiduga. See ei oleks meile kasuks.

Nagu tähendasin juba, tekib teine küsimus, kas Soome ja Nõukogude Liidu konflikt jääb lokaalseks konfliktiks. Suured mõjutused on käimas selleks, et teha seda üldiseks. Ja selles on suur hädaoht. Kui Suur-Britannial läheb korda asja niikaugele viia, et Rootsi vahele astub, ja see on Soomele kasuks, siis on Euroopas paralleelselt kaks suurt sõda: ühelt poolt Inglise ja Saksa, teiselt poolt Venemaa ja Soome-Rootsi vahel.

Aga kas saab kaua olla kaht suurt paralleelset sõda? Selle tagajärjel Baltimeri muutuks otseseks sõjatallermaaks. Seega Saksa kaotaks oma varustamise baasid. Briti impeeriumile oleks see kasuks, meile aga hädaohtlik ja see tõmbaks meie territooriumi ja mererannad otseseks sõjatallermaaks. See on hädaohtlik ja võimalik moment tulevase aasta jooksul. Praegu ei oska ette öelda, kuid praegu paistab, et Rootsi ei taha sõtta minna, kuigi ta saadab vabatahtlikke Soome, kuid mina ei usu, et Rootsi vabatahtlikud suurt ja tõhusat abi Soomele pakuksid. Meil on kogemusi rootslastega Vabadussõjast ja nemad olid otsekohele öeldud nõrgad, meie sõjas neid lahingusse ei läinudki. Meie usume, et nad on nüüd paremad. Siis on veel üks imelik nähe, nimelt anti teada, et mitusada Rootsi vabatahtlikku on läinud Soome, oleks hea, kui neid mitu tuhat oleks läinud. Aga mis abi suudavad need mitusada Soomele anda.

Nagu teada, Saksa huviks ei ole Baltimere muutumine otseseks sõja tallermaaks. See pole ka Nõukogude Liidu huviks. Selles mõttes Eesti riigi huvid käivad Nõukogude Liiduga praegu täiesti paralleelselt ja päris kindlasti paistab, et see ka tulevikus pole teisiti.

Kui paradoksaalselt väljenduda, siis peab küsima, millal suur sõda õieti algab? Eile käis ajalehtedest läbi üks telegramm, mille üle päris südamest naersin, selle kohta, et esimene Briti sõdur on Maginot liinil langenud ja et ta on maetud suurte auavaldustega. Kujutage nüüd ette nende armetute poolakate meeleolu, kes lootsid Britilt nii tõhusat abi. Muidugi nad ei saa nud aru Briti seisukohast, et ta ei saanud seda anda. Meie teame, et Poolast tulevad praegu rasked andmed ja et seal on käimas suur draama. Kujutage nüüd ette, kui poolakad kuulevad, et alles esimene Briti sõdur on sõjas langenud ja auga maetud.

Kui kord suur sõda on alanud, ega siis ei teki niipea küsimus rahust. Ja ega siin ei ole tegemist Nõukogude Liidu, Poola ega Soome küsimustega, vaid küsimus seisab selles, kumb jääb - kas Saksa või Briti impeerium. On selgunud, et need üksteise kõrval ei saa enam elada ja et üks peab tingimata hävinema ja ühel neist ei ole enam eluruumi.

Kui kujutleme, et sõda läheb pikale või et ta lõpeb rutem ja et Briti purustab Saksamaa, siis keegi ei tea, kuidas Ida-Euroopas sündmused lähevad ja et Baltimere ümbrus võib muutuda sõjatallermaaks. Meie ei tea, kuidas siis Nõukogude Liidu vahekorrad muutuvad. Kujutelge, et Saksamaa purustab Suur-Britannia, missugused järelused siis tekkivad, kas siis ei teki konflikti idaruumis. Kujutelge, et sõda läheb pikaks, kumbki sõdiv pool ei saa ülekaalu. Siis on võimlus, et sõda läheb veelgi suuremaks. Kuidas ka ei vaata, igatahes meil ei maksa teha illusioone, et oleme juba sõjast üle saanud. See oleks seisukoha liig kergelt hindamine. Võib olla on meil alles suured raskused veel ees.

Kuid teatava rahuldustundega võime siiski vaadata tagasi tehtud tööle. Esiteks meie idanaabri poolt esimese löögi alla ei sattunud. Sellega aga pole öeldud, et sõda meile ei tule. Meie teame, et meie idanaaber, kellega meie koos töötame, et taha sõja laienemist. Kas aga temal läheb korda lokaliseerida konflikti, seda nad isegi ei tea. Aga üks on selge, et Nõukogude Liit ei taha saada kistud suurde sõjakonfliktiks. See väikene Soome-Nõukogude Liidu vaheline konflikt on möödaminev ja väikene nähe.

Meil on ees küllalt rasked ja tõsised ajad ja need, kes tihti räuskavad ja ütlevad, mis pärast kohe löödama ei hakatud ja miks ei mindud Soomele appi, minu härrad, meie kohus on neile öelda: ärge räusake, pidage lõuad. Need kes räägivad, ei ole need, kes midagi kunagi teevad. Mitte iial pole sõnategijad teoinimesed. Teiseks meie peame ajama oma Eesti riigi ja rahva poliitikat. Meie ülesanne on oma riiki ja rahvast välja viia sõjakonfliktist tervena ja alles hoida oma riiklikke korraldusi, organisatsioone ja institutsioone. Üks asi aga on kindel, kuigi meie puutumata tuleksime sõjast välja, et meie pärast sõda oleksime tingimata vaesemad kui praegu. Tuleviku suhtes ei maksa meil illusioone teha, sest võib tulla momente, kus ka meie peame relvad kätte võtma. Olukord on niivõrd keeruline, et raske oleks siin midagi ette öelda. Olukord võib ka niisugu seks kujuneda, et meie sattume just esimesena löögi alla.

Missugused järeldused peame kõigest sellest tegama? Kõigepealt meie elu läheb kitsamaks, materiaalsed raskused tulevad mitte üksi meil, vaid kõikjal.

Meil valitseb aga halb ja ebaõige mentaliteet, et kuigi igalpool mujal on raskused, siis peab meil kõik olema hea. Teie vanemad sõjaväe juhid, peate teadma ja olete kohustatud ütleva seda ka teistele, et ajad lähevad raskemaks ja et kõigil tuleb ohvreid kanda ja elu kitsamaks tõmmata. Ega kuskil pole ette kirjutatud, et peame jõukalt ja hästi elama, vaid ka meil tuleb oma elu kokku tõmmata.

Peame arvestama ka sõjalise konflikti sattumise võimalust. Mis on selle tagajärg? Peame oma riiki sisemiselt tugevamaks tegema ja kõik tegema selleks, et meil sõjaline organisatsioon oleks tugev. Ja õnnelikul viisil praegu samal arvamisel on ka meie idanaaber, kellega koos töötame ja tema teeb kõik selleks, et oma sõjalist jõudu tugevdada ning näeb hääme elega seda, et need riigid, kelledega ta koos töötab, oleksid sõjaliselt tugevad. Ja see on arusaadav. Meie peame vaatama mitte üksi oma seisukorrale, vaid ka Nõukogude Liidule, kellel on küllalt riisikot sattuda sõjalisse tegevusse. Seepärast peame oma sõjalist jõudu korraldama ja järk-järgult tugevamaks muutuma niipalju, kui seda lubavad meie materiaalsed, ainelised ja vaimsed jõud.

Kokku võttes, minu härrad, ma meelega täna uue aasta esimesel päeval tahtsin selgitada teile, kui meie vanematele sõjaväejuhtidele, seda seisukorda niipalju, kui seda ette näha saab ja järeldusi teha võib. Meie oleme peaaegu ühe raske aasta üle elanud, sest raskused algasid juba mineval kevadel. Teie mäletate demonstratsioone Ülestõusmise pühade ajal. Meie olime terve aasta nagu surve all. Meil läks korda survet teatavas mõttes kõrvaldada ja leida oma suure idanaabriga koostöö võimalusi. Ja meie usume, et see koostöö lojaalselt mõlemalt poolt jätkub. Ja see on positiivne samm. Raske oli see aasta küll, kuid meie oleme selle siiski üle elanud ja õnnelikult, välja arvatud väikesed materiaalsed kaotused. Meie teame hästi mida tähendab otsene sõda ja nüüd näeme seda oma põhjanaabri juures, olgugi et temal on mitmed tegurid võrreldes meiega head: näiteks oma rahva arvult on ta meist kolm korda, maa-ala poolest - kaheksa korda suurem ja maa-ala on teatavaks kaitseks.

Aastaaeg on praegu ka ebasoodne pealetungijale. Sellele vaatamata, et Rootsi ei anna otsekohe sõjalist abi Soomele, ta saab abi igalt poolt nii moraalselt kui ka aineliselt. Kõigele sellele vaatamata on olukord Soomes ikka raske. Nõukogude Liidu võimalused on seejuures aga palju suuremad. On ikkagi halb, kui üks väikene riik satub sõjalisse konfliktis. Niisugune oli ka Poola saatus. Poola ise ei tahtnud uskuda, et ta - vulgaarselt öeldes 35-milj. elanikuga riigi kohta - võis sattuda nii öelda esimeseks katsejäneseks. Kas Poola ajaloos sel kujul uuesti kordub, seda on raske öelda, sest ajaloos vaevalt midagi puudub. Kõik need head lubadused tulevikuks on ikkagi vaid lubadused ja vahepeal võib palju sündida ja muutuda.

Meie oleme aga koostöö võimaluse leidnud Nõukogude Liiduga, esimene löök on meist mööda läinud ja selle üle võime olla õnnelikud ja uhked. Aga selles asjas olid ka omad raskused. Aga kas tahame, et meil peaks kerge olema, kui ümberringi on raskusi. Meie tuleviku raskused võivad veel suuremad olla. Teisest küljest meil aga ei tarvitse nii öelda nina norgu lasta, sest kui oleme teatavas hädaohus ja kui meie maa võib sattuda sõja tallermaaks, siis teised mittesõdijad, missuguses olukorras nemad praegu on? Võtke praegu näi teks Hollandi ja Belgia. Meie kohta öeldakse, et teil on vastase sõjavägi sees. Mina ütlen, meil on selle riigi sõjavägi sees, kellega tahame koos töö tada. Belgias ja Hollandis lendavad aga iga päev nende peade kohal võõrad lennukid ja keegi ei küsi sellest. Meie ei tea, kuidas suur sõjaline konflikt laheneb ja missuguse ulatuse ta võtab.

Lepingus olemine Nõukogude Liiduga, kelle eesmärk on mitte lasta end kiskuda suurde sõtta, on suureks positiivseks elemendiks ja teguriks, mida peame hindama ning võtma täie usaldusega. See on täiesti loogiline. Ja kui meil tulevikus õnnestub vältida suurt sõjalist konflikti ja meie maad säästa sõja tallermaaks muutumisest ning säilitada riiklikud organisatsioonid ja institutsioonid, ning oma sõjavägi, siis võime öelda ja Jumalat tänada, et meil läks hästi.

Nüüd võidakse öelda, et meie pole enam absoluutselt suveräänsed ja iseseisvad. Tulevikus, pärast suure sõjalise konflikti lõppemist võib kindlasti öelda, et riigid peavad oma absoluutsest iseseisvusest lahti ütleva ja konföderatiivsesse vahekorda astuma. Kui seda ei tehta, siis sõda läheb niikaugemale, et jääb maailmast ainult üks rusude hunnik, kõik kaob. Ja see pärast meie ülesanne on ennast hoida, kuid siiski valmis olla, kui peaks sõjaks minema ja oma riiki kaitsta koos nendega, kellel on meiega ühesugused huvid. Peame seda otsekoheselt ütleva ja seda ka teostama.

Ma vabandan, et minu kõne on nii pikale läinud, kuid ega meie iga päev koos ei ole, sündmused on tähtsad, et neid analüüsida. Kordan veel kord, meie võime rahul olla läinud aastaga, mis oli küllalt raske mitte üksi meile, vaid kogu ilmale. Meie võime vaadata tulevikku kindlalt, kuid mitte illusioonidega, et kõik hädaohud on meist mööda. Meie teame, et võivad tulla igasugused raskused, kuid võrreldes teistega on need ikkagi väiksemad ja neid võib üle elada. Meie peame valmis olema raskemateks aegadeks. Meie pole halvemas seisukorras, kui teised ja meie kohus on siiski tulevikule vastu minna kindlalt, julgelt ja rahulikult.

Ja kõigepealt, mida ma siiski veel kord alla kriipsutan, on see, et peame oma tegudes, oma mõtlemisviisis ja kõnedes kõigepealt ajama Eesti riigi ja rahva poliitikat ja mitte avaldada oma sümpaatiat ja antipaatiat kord ühele, kord teisele poole, sest ega meie oma sümpaatiat ja antipaatiat avaldamisega kedagi ei riiva ja seepärast on see täiesti üleaarne. Seda palun teid, mu härrad, endale teadmiseks võtta ja ka väeosades ning igal pool kokku puutudes teistele seda edasi anda, sest praegu pööratakse meie sõjaväe juhtidele suurt tähelepanu ja vaadatakse, kuidas nemad olukorda suhtuvad. Ja see on arusaadav ning seepärast teie peal lasub raske ja suur ülesanne mitte ennast ainult nii öelda heas vormis hoida, vaid teie peate seda ka kajastama oma ümbrusele. Kui sõjaväe juhid vaatavad julgelt ja kindlalt tulevikku ja hindavad olukorda reaalselt, siis see kandub edasi ka teiste sekka ning läheb laiali, - ja see on teie ülesanne, mu härrad.

Ma tulen veidi veel Soome küsimuse juurde tagasi. Ma eelpool nimetasin, et meil on teatavad raskused Soomega. Meie võime aga kindlad olla selles, et meie südametunnistus on siin puhas ja rahulik.

Meie oleme kõik teinud, mis võimalik. Kui meid aga ei hinnata, siis pole midagi parata. Eks igal riigil ja rahval ole ka oma enesetunne. Ega ükski riik ei saa eksisteerida sellest, kui ta ennast teisele

peale topib kui vaest sugulast, keda väga hea meelega ei taheta näha. Soomele oleme ka meie vaese sugulase osas. Sellega seletan nüüd ka Soome raadiojaama hüsteerilist väljaastumisi. Meie oleme oma poliitikat järjekindlalt ajanud, meie sihid ja jooned ei leidnud seal vastuvõtmist. Teiselt poolt meie ei saanud teisiti teha ning ega meie pole praegu kohtunikud konfliktis Nõukogude Liidu ja Soome vahel. Meie oma vahekorra otsimises tundsim, et oleme üksi ning otsustasime julgelt ja kindlalt. Soome otsustas välja minnes oma seisukohast. Ma ei ütle, kas ta on hästi või halvasti teinud, kuid meie oleksime igatahes teisiti teinud, kuid soomlased tegid teisiti. Aga ega nüüd ei saa meilt keegi nõuda, et peak sime oma seisukohti muutma ja teisele poliitilisele joonele üle minema. Ja seda peab päris julgelt välja ütlema ja see avaldab ümbruskonnale kindlust. Loodan, et teie selleks kõik kaasa aitate.

Mineva aasta, nagu juba mitu korda tähendasin, oli raske, kuid oleme sellest välja tulnud paremini, kui arvata oli. Tulevikus on ajad tõsised, aga meil pole põhjust pead norgu lasta, vaid niisamuti läheme edasi julgesti. Absoluutset kindlustust tuleviku kohta pole ühelgi riigil ja rahval ja suur riigid samuti ei tea ette öelda oma tulevikku. Hitler on tulevase aasta kohta öelnud, et see peab otsustama, kas Saksamaa jääb või mitte. Kui ühe suurriigi juht seda oma riigi kohta ütleb, mida siis väikeriigid peavad üt lema. Mispärast peame end halvemini tundma. Läheme tulevikule julgelt ja kindlalt vastu ning ajame Eesti riigi ja rahva poliitikat ning teeme kõik selleks, et meie sisemine kord, riiklikud organisatsioonid ja loomulikult ka sõjaline organisatsioon ja korraldus oleksid tugevamad.

Meil on eeloleval aastal palju tööd ees. Tööd saab meil igatahes rohkem olema, kuid tööd meie ei karda. Tööksoovin Teile, mu härrad, edu, õnne ja head tervist.

Allikas: Soome Välisministeeriumi arhiiv. Soome Eesti saadik P.J. Hynnise kiri Soome Välisministeeriumile, 12.2.1940.

[Report](#) of the German Minister in Estonia Hans Frohwein to the German Foreign Ministry about a confidential discussion with General Laidoner in Tallinn, Jan 17, 1940. (*Documents on German foreign policy 1918-1945. Washington, Department of State publication, 1954*)

KENRAALI JOHAN LAIDONERIN PUHE 1.1.1940 TALLINNAN UPSEERIKASINOLLA

Herrat upseerit. Saanen toivottaa teille kaikille hyvää ja onnellista uutta vuotta. Tänä raskaana ja vakavana sota-aikana, jolloin tietyt suurvallat ovat keskenään valtavassa taistelussa ja jolloin tämä taistelu ymmärrettävästi koskettaa myös meitä ja vie meidät vakavien tilanteiden eteen, on selvää, että emme voi ilman murheita luottaa siihen, että uusi vuosi olisi meille helppo. Päinvastoin, meidän pitää täydellä vakavuudella katsoa tulevaisuuteen ja ottaa se myös huomioon. Me voisimme niin sanotusti analysoida tilannetta ja toivoa, että tuleva vuosi ei olisi meidän valtiollemme ja kansallemme huonompi kuin kulunut vuosi. Päättynyt vuosi oli, kuten te kaikki tiedätte, ei pelkästään meidän historiassamme, vaan tähän mennessä koko Euroopan historiassa tavattoman suurena käännekohtana.

Suuren Maailmansodan jälkeen Eurooppa eli 20 vuotta rauhassa, mutta sitten syntyivät uudet voimat, jotkut valtiot muuttuivat vahvemmiksi, mitä ne olivat tullessaan Maailmansodasta. Ja kuten tiedätte, puhkesi uusi suuri sota. Sen piti koskettaa ja koskettikin meitä ja ymmärrettävästi myös kaikkia muita pikkuvaltioita. Suuren Maailmansodan aikana oli niin, että pikkuvaltiot, joilla onnistui jäädä suuren sodan ulkopuolelle, kokivat sodan suhteellisen helpoksi. Nyt on kuitenkin sotakoneisto järjestetty siten suurvaltojen välillä, että sota koskettaa, tahdottiin tai ei, myös kaikkia niitä, jotka jäävät sodan ulkopuolelle, erikseen myös pikkuvaltioita. Oli siis täysin selvää, että uusi sota pakostakin tuo myös meille vaikeuksia. Arvoisat sotilaat, kuten tiedätte, tämä piti ja meidän myös pitää ottaa tämä huomioon eikä tämä sen vuoksi tulekaan meille absoluuttisena yllätyksenä.

Kun nyt katsomme takaisinpäin näemme, että sodan ensimmäiseksi uhriksi joutui Puola. Hyvin odottamatonta koko maailmalle oli se että niin nopeassa ajassa suhteellisen vahva valtio pyyhittiin kartalta. Ja tämä oli myös ymmärrettävää, sillä toisaalta Puola joutui ensimmäisenä hyvin järjestetyn Saksan sotavoiman ja toisaalta itänaapurinsa iskun alle. Jos jotakin valtiota vastaan hyökätään kahdelta puolelta, on selvää, että vastarinta ei voi kestää kauaa.

Muistan niitä aikoja, jolloin rauhansopimuksemme solmimisen jälkeen varovaiset poliitikot sanoivat, että ei pelkästään Viron, vaan myös muiden uusien valtioiden kohtalo voi olla melko vakaa vain niin kauan, kunnes uusi sota syttyy. Ja ymmärrettävästi nuo varovaiset ja kokeneet poliitikot sanoivat näin aivan vakavissaan eivätkä he paljoa erehtyneet, sillä kuten tiedetään, yksi uusi valtio, nimittäin Tšekkoslovakia katosi jo ennen sodan syttymistä. Toinen uusi, verrattain suuri valtio Puola katosi heti sodan syttyttyä. Tietty uhka koski meitäkin ja myös me olisimme voineet joutua ensimmäisenä ei tosin Saksan, vaan meidän itänaapurimme iskun kohteeksi.

Me sotilaat suhtaudumme asiaan realistisesti ja tiedämme, että Neuvostoliitto, kuten heidän nykyiset toimijansa myös itse sanovat, on 20 vuoden ajan ollut pakotettuna tekemään muiden valtioiden kanssa sellaisia sopimuksia, jotka eivät ole olleet heille hyödyllisiä, ovat olleet pakotettuja antamaan periksi joka puolella, sillä heidän sisäinen tilanteensa on tuona aikana ollut äärimmäisen vaikea. He olivat itse sisällissodassa, myös ulkopäin heitä painostettiin, ne sopimukset, joita he tekivät tuohon aikaan eivät olleet hyödyllisiä. Ja kun nyt kerrankin syntyi Euroopassa tilanne, jossa meidän itänaapurimme Neuvostoliitto pääsi niin sanotusti hyvään poliittiseen asemaan, jollaista sillä ei ollut tuhansiin vuosiin ja jossa Euroopan suurvallat taistelevat keskenään elämästä ja kuolemasta, oli melko luonnollista, että Neuvostoliitto halusi käyttää tätä tilannetta hyväkseen ja korjata ulkopoliittisessa tilanteessaan yhtä sekä toista, mitä ei ollut voinut tehdä 20 vuotta sitten. Ja tästä johtuen sekä tämän seurauksena tulikin tietty painostus naapureita

ja myös meitä kohtaan. Mutta samaan aikaan meidän on kuitenkin tunnustettava suoraan, että meille jäi Neuvostoliiton suhteen täydellinen valinta siitä ryhdymmekö sotilaalliseen konfliktiin vai solmimme molemminpuolisen avustamisen ja yhteistyön sopimuksen. Näin meille jäi valittavaksi se, minkälaista tietä kuljemme. Näyttää ja myös silloin näytti siltä, ja olen samaa mieltä, että Neuvostoliitto piti parempana viimeistä, nimittäin sopimuksen solmimista.

Miksi ja miten tämä tapahtui, että juuri me jouduimme niin sanoakseni ensimmäisenä tämän painostuksen ja iskun kohteeksi? Kuitenkaan todellisuudessa tämä ei ollut ensimmäinen isku tai painostus, vaan meidän on otettava huomioon Neuvostoliiton maantieteellinen tilanne, sillä Neuvostoliitolle on tarpeen päästä Itämerelle. Tämä pääsy sillä on Leningradin kautta olemassa. On tunnustettava, että 20 vuoden aikana Neuvostoliiton alue on mennyt meistä kauemmaksi ja meille tämä on onneksi. Neuvostoliiton pääkaupunkina on nyt Moskova. Jos pääkaupunkina olisi ollut kuitenkin Leningrad, ei painostus olisi kohdistunut pelkästään meihin, vaan olisi ollut kaikkia Baltian valtioita kohtaan päättäväisempi ja tämä asiantila oli jälleen meille hyödyksi. Huolimatta tästä Leningrad on ja jää edelleen suunnattoman suureksi kaupungiksi lähes kolmine miljoonine asukkaineen ja valtavine teollisuuksineen. Tällä hetkellä Leningradissa on suuri osa sotateollisuutta. Tämän vuoksi on myös luonnollista, että Leningradia kiinnostaa oma turvallisuutensa sekä pääsy Itämerelle. Juuri tämän vuoksi pitikin painostaa omien asemien varmistamiseksi ja jonka vuoksi me Leningradia kaikkein lähimpinä olimme ensimmäiset. Mutta mitä sitten todella tarkoittaa se, että olimme ensimmäiset? Viron, Latvian ja Liettuan sopimusten solmimisen väliä oli vain muutama päivä niin, että koko tämä asia kohtasi Baltian valtiot suunnilleen samaan aikaan.

Meidän pitää olla tietoisia siitä, että mikäli olisimme joutuneet konfliktiin Neuvostoliiton kanssa, olimme olleet ja jääneet täysin yksin, sillä Puolan katastrofin jälkeen koko maailmaa kohtasi levottomuus ja pelko niin, että unohdettiin kaikenlaiset moraaliset velvollisuudet ja lupaukset. Lisäksi kaikki tietävät, että se, mitä tapahtuu tällä hetkellä ei ole kamppailua yhden tai toisen valtion välillä vaan taistelu kahden suurvallan välillä. Englannilla ja Ranskalla on suuri sota tällä hetkellä käymässä Saksaa vastaan.

Me valitsimme kuitenkin sellaisen tien, että solmimme molemminpuolisen avustamisen ja yhteistyön sopimuksen Neuvostoliiton kanssa ja olen varma, että teimme tässä hyvin viisaasti. Mitä me tällä saavutimme? Nimittäin sen, että emme ole sattuneet ensimmäisenä suurvallan iskun kohteeksi, kun tällaiseen tilanteeseen sattui Puola. Ensimmäinen isku on suuntautunut meistä ohi. Ja tällä on erittäin suuri merkitys. Saattaa olla, että onnistumme sen vuoksi, että solmimme yhteistyö- ja avunantosopimuksen Neuvostoliiton kanssa, jäädä sotilaallisen konfliktin ulkopuolelle myös tulevaisuudessa. Tämä on vielä kuitenkin kysymysmerkin alla, sillä tulevaisuus on hämärän peitossa. Tällä hetkellä elämme sellaista aikaa, että kukaan ei voi tietää muutamaa kuukautta etukäteen, miten tapahtumat muotoutuvat, eikä tämän vuoksi voi tehdä mitenkään kauas ulottuvia oletuksia.

Haluaisin kuitenkin tänään kiinnittää teidän huomiotanne muutamaksi minuutiksi ja analysoida tilannetta sekä selvittää, mikä meitä voi odottaa ja miten meidän pitäisi lyhyesti luonnehtia käymässä olevaa sotaa. Taistelu kahden valtavan suuren maailmanvallan välillä on käymässä – yhdeltä puolelta Englannin ja Ranskan, toiselta puolen Saksan kanssa. Sodan syttymiselle voi esittää kaikenlaisia perusteita ja näkemyksiä. Jotkut sanovat, että saksalaiset lähtivät ottamaan itselleen Danzigia, toiset sanovat, että perusteena oli Tšekkoslovakia ja Puola. Pääperuste on kuitenkin toki se, että Saksan valtio kehittyi niin vahvaksi, ettei tilanne ole Englannin hyväksyttävissä ja Saksa muuttui Englannille vaaralliseksi. Tämä on sodan syttymisen tärkein peruste. Ja tällä hetkellä käydään taistelua elämästä ja kuolemasta. Tosin muualla, kuten

esimerkiksi Italiassa on haluttu puhua rauhasta, mutta kuten tiedätte Britannian pääministeri sanoi suoraan eräässä puheessaan, että Saksa pitää saada hävitetyksi ja Hitler totesi, että tuleva vuosi näyttää jääkö Saksa olemaan vai häviääkö se. Kun kaksi suurvaltaa on tällä lailla taistelemassa elämästä ja kuolemasta, on luonnollista, että ne vetävät ja haluavat vetää mukaansa kaikkia muita – tämä on täysin selvää. Ja kumpi tästä selviää voittajana, sitä kukaan ei tiedä etukäteen. Tiedämme, että Saksan sotilaallinen organisaatio näyttää olevan vahvempi kuin muilla suurvalloilla. Toisaalta me tiedämme, että materiaaliset voimat ovat länsivalloilla vahvemmat ja suuremmat kuin Saksalla. Tiedämme, että niillä ei ole puutetta raaka-aineista, joiden puute tuntuu Saksassa.

Toisin tässä asiassa esille muutamia konkreettisia esimerkkejä Viron elämästä. Ennen sotaa viime vuonna teimme tilauksia Britannialle, Saksalle, Ranskalle jne. Varhaisimpana lähetettiin tilaus Ranskaan. Ja 2. syyskuuta, pankaa merkille, Ranska oli ensimmäinen, joka julisti, että se ei voi täyttää meidän tilaustamme. Ranskassa pitäisi olla materiaalia riittävästi, mutta siitä huolimatta se ei täyttänyt tilausta. Kului jonkin aikaa ja myös Iso-Britannia irtisanoi meidän tilauksemme. Tämä on tuotu esimerkkinä siitä, miten yksin me olemme. Tähän mennessä vain Saksa on täyttänyt meidän tilauksemme, kun taas Ranska ja Englanti niitä eivät täytä. En tahtoisi uskoa, että niillä on jotain meitä vastaan, meidän suhteemme ovat hyvät, mutta se ei auta.

Joka tapauksessa nyt kamppaillaan elämästä ja kuolemasta ja luonnollisesti suurvallat tietyssä mielessä pyrkivät johtamaan omaa puoltaan niin, että myös muita maita temmataan taisteluun.

Siirrymme nyt siihen tilanteeseen, joka ympäröi meitä täydellisesti. Kuten tiedetään, Saksan taloussaarto ei onnistunut. Saksa solmi sopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Tällä pyyhittiin yli Saksan saartopolitiikka ja tällä hetkellä Saksa saa vapaa tie idästä, tiettyjen raaka-aineiden saaminen pohjoismaista Itämeren kautta sekä eteläpuolelta Balkanilta ja Italiasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että Iso-Britannia olisi luopunut tehtävistään. Se on edelleen niin vahva, hyvin organisoitu ja järjestetty, että se voi jatkaa taistelua täysin voimin ja luonnollisesti se voi tehdä kaikkea Saksan vahingoittamiseksi. Merisaarto on julistettu laajuudessa, jota historia ei ole tähän mennessä tuntenut. Se yrittää katkaista Saksan huoltotiet ja raaka-ainelähteet, sillä Saksan heikoin puoli on materiaalipula. Yhtenä tällaisena toiminta-alueena on Itämeri. Itämeren kautta Saksa saa tällä hetkellä rautamalmia ja metsätuotteita sekä muita aineita, erityisesti ravintoaineita Baltian maista. Iso-Britannia näkisi luonnollisesti mielellään sen, että täällä syttyisi sota ja katkaistaisiin yhteys Saksan huoltolähteisiin. Tässä on olemassa vaara lähitulevaisuudessa. Emme voi sanoa, että olemme pystyneet siirtämään syrjään sodanpyörteisiin joutumisen. Minulla oli Moskovassa vieraillessani mahdollisuus puhua Neuvostoliiton johtajien kanssa ja he julistivat, että haluavat tehdä kaikkensa sen eteen, ettei heitä vedettäisi mukaan suureen sotaan. Tämä on nykyisen Venäjän yhtenä tehtävänä. Minä asetin puolestani kysymyksen siitä onnistuuko se ja pystyttekö te siihen, sillä on paljon muita, jotka sitä tahtovat ja sen vuoksi pannaan kaikki pyörät pyörimään, jotta sota laajenisi. Itämeri on yhtenä perusteena. Minulle vastattiin niin, että he uskovat välttävänsä joutumasta suureen sotilaalliseen konfliktiin.

Seuraava suurimerkityksellinen kysymys on Suomen konflikti. Te kaikki tiedätte, miten Neuvostoliitto teki Suomelle samanlaisen esityksen kuin meille. Vahvaksi itsensä tunteva Suomi oli varma siitä, että Neuvostoliitto ei siihen koske, eikä Neuvostoliitolla ole sellaisia intressejä Suomen suhteen, kuten sillä on Baltian maiden suhteen. Meille näytti heti siltä, että tällainen julistus on virheellinen. Sellaiset itsepuolustuksen intressit, joita Neuvostoliitolla on Baltian maiden suhteen, sillä on myös Suomessa. Itämeri on suojattu silloin, kun ne valtiot, jotka ovat Itämeren itäpuolella lähtisivät Venäjän vastaiseen joukkoon. Sanon tämän suoraan ja tämän vuoksi ei ollut mitään strategista eroa meidän, Latvian, Liettuan ja Suomen välillä. Meitä tämä koskee erityisen paljon ja

tässä onkin painopiste.

Suomen konflikti koskee meitä kahdella tavalla: 1) meidän suhteitamme Suomeen ja 2) strategista tilannetta. Kumpi on painavampi? Näyttää siltä, että viimeksi mainittu on painavampi, sillä länsimaat haluaisivat nähdä, että Itämeri muuttuisi yleiseksi sotatantereeksi ja että Saksasta leikattaisiin irti sen huoltolähteet, joita ovat Skandinavia ja Baltian maat yhdessä Suomen kanssa. Tämä on luonnollinen brittiläisen imperiumin intressi ja sen vuoksi näemmekin, että Suomea kovasti kannustetaan ulkopuolelta vahvaan vastarintaan, - vaikka Suomi on jopa kohtalaisen vahva.

Kuten edellä korostin, Suomen kysymys koskee meitä kahdessa suhteessa ja tässä ei kukaan voi olla absoluuttisen kaikkietävä ja ennustaja. Meidän tulee katsoa hieman taaksepäin historiaan. Me taistelimme Vapaussodan aikana. Sota ei ollut yleisiltä mittasuhteiltaan suuri, mutta kuitenkin meille tarpeeksi suuri ja katsoimme varmana tulevaisuuteen ja tiesimme hyvin selvästi, minkälainen tilanne saattaa meitä uhata uudestaan. Ja me olimme ensimmäiset, jotka ryhtyivät vuosina 1920-1921 muodostamaan liittoa niiden uudesti syntyneiden valtioiden välillä, jotka syntyivät suuren maailmansodan jälkeen Itämeren rannoille – Viron, Suomen, Latvian, Liettuan ja Puolan välille.

Tämä oli meidän ideamme. Oli myös muita valtioita, jotka ymmärsivät tämän, että meidän pitää yhdistyä, muodostaa yhtenäinen blokki, muuttamalla vakaaksi elementiksi ja rauhan takeeksi. Asiaa koskeva sopimus saatiin vuonna 1921 jopa parafoiduksi. Suomen lähettiläs Holsti oli myös tämän ajatuksen kannattaja, mutta kuitenkin Suomi oli ensimmäinen joka irtautui tästä liitosta ja Holsti erotettiin tehtävästään. Parafointi oli täysin valmis, mutta suomalaiset sanoivat, että Baltian maiden tilanne on uhkaava, kun taas Suomea ei uhkaa kukaan ja tämän vuoksi he jäivät pois tästä sopimuksesta. Seuraavana liitosta irtautui Liettua. Liettualaiset sanoivat, että heidän suurin vihollisensa on Puola. Puola sanoi, että mikäli jäljelle jäävät vain Latvia ja Viro, se on liian vähän liiton kannalta. Myös Puola irtautui. Näin jäi jäljelle Viron ja Latvian molemminpuolisen avunannon sopimus. Minun käsittääkseni tämä oli virheliike Liettuan ja Suomen taholta.

Nyt alkoi rauhanaikainen työ. Teimme kaikki, että voimme ylläpitää hyviä suhteita naapuriemme kanssa. Suomalaiset auttoivat meitä Vapaussodassa. Meillä oli tietyt suhteet suomalaisiin, me korostimme niitä ja tämä antoi tiettyjä tuloksia. On kuitenkin toisaalta sanottava, että suomalaiset katsoivat meitä koko ajan ylhäältä alaspäin. Ymmärsimme kyllä tämän, että olimme pienempiä ja että meidän tilanteemme on vaikeampi, mutta me emme panneet tätä kovin pahaksemme ja jatkoimme työtä eteenpäin. Sitten tuli ajanjakso, jolloin suhteet Suomeen muuttuivat de facto jokseenkin hyväksi, ne olivat vuosi 1933, erityisesti vuosi 1934 ja 1935 sekä vuosi 1936. Minun on mainittava, että tuohon aikaan Suomen valtion johtopaikalla oli presidentti Svinhufvud. Kun hän vieraili Virossa vuonna 1934 sanoi hän keskusteluissa suoraan, - hän tiesi, että meidän tilanteemme oli erittäin vaikea, - että tähän tiedätte miten paljon Suomessa on ihmisiä sitä vastaan, että minä matkustin Viroon, mutta ymmärrän kuitenkin, että meidän pitää työskennellä yhdessä. Tässä mielessä hän oli kaukonäköinen poliitikko. Tämän jälkeen seurasivat vastavierailut jne. Ja kaikki tämä kesti niin kauan kun Suomen valtion johdossa oli presidentti Svinhufvud kunnes hänen tilalleen tuli toinen henkilö. Suomen valtionjohdon vaihdossa Suomi otti toisen suunnan.

Sitä paitsi myös suurvaltojen suhteissa alkoi selvitä, että konflikti on tulossa Tämän seurauksena pienvaltiot ryhtyivät heti miettimään mihin ja kenen puoleen suuntaudutaan. Suomen suuntautuminen lähti kohti Skandinavian maita. Tiedätte jopa sen, että pari vuotta sitten Viron Tasavallan presidentti vieraili Suomessa, koska Suomen presidentti ei voinut tulla Viroon. Kerran hän oli sairas, kerran hänellä ei ollut aikaa jne. joskin hän kerran oli myös todella sairas.

Nyt myös meillä oli monenlaisia mielipiteitä Virossa. Meillä oli ihmisiä, jotka olivat sitä mieltä, että meidän olisi pitänyt kutsua Suomi apuun. Yritimme tehdä kaiken sen, mikä oli mahdollista. Kun meillä oli kriittiset ajat syyskuussa, Suomen ulkoministeri ei löytänyt aikaa Viron lähettilään vastaanottamiseksi, jolloin viimeksi mainittu pääsi keskusteluun erään osastopäällikön kanssa. Tämä selitti pitkään ja selkeästi, että Suomi ei voi tehdä mitään Viron hyväksi. Kaikki ne jutut, että Suomi on meille tarjonnut apuaan ovat tyhjää puhetta ja suoranaista valetta. Mitään tällaista ei ole ollut, vaan päinvastoin Suomi sanoi kategorisesti, että se ei voi tehdä mitään meidän hyväksemme. Suomen käsitys omasta asemastaan on sellainen, että heillä ei ole vaaraa idän suunnalta. Ja niin kaikki sujuikin. Meillä oli tosin käsitys, että Leningradia ei puolusteta ainoastaan etelän suunnasta, vaan myös pohjoisesta ja että Suomen raja oli siellä lähempänä kuin Viron raja. Suomessa oli kuitenkin toinen käsitys ja sille luvattiin ulkopuolelta hyvin paljon apua. Nyt näyttää siltä, että tämä apu oli ainoastaan moraalista, Muistatte, että Tukholmassa oli Skandinavian valtionpäämiesten konferenssi, jossa näitä kysymyksiä käsiteltiin. Käsitykseni mukaan sotilaallisessa mielessä Suomea ei nyt auteta moraalisesti eikä materiaalisesti, vaan Suomi tarvitsee ehdottomasti veriapua. Kuitenkaan veriapua ei anna kukaan.

Siirrymmekin sitten Suomen ja Neuvostoliiton väliseen konfliktiin. On ymmärrettävää, että Neuvostoliitto haluaa nyt käyttää hyväkseen sitä suotuisaa tilannetta, joka sillä on ja jos se ei sitä tahtoisi, voisimme olettaa että se työskentelee etujensa vastaisesti. Meidän pitää politiikassa ymmärtää toisten, jopa vihollisen intressejä ja hyväksyä ne. Jos aina nostetaan esille vain oma asema, joudumme lopuksi ajatuksissamme läpipääsemättömään umpikujaan. Kun Neuvostoliitto on ryhtynyt konfliktiin Suomen kanssa, on nyt nähtävä, että se ei enää kovin helposti peräydy. Suomelle on joka puolelta luvattu paljon apua. Valitettavasti, kuten edellä todettiin, tämä tarkoittaa vain aseita ja rahaa, veriapua ei kukaan ole antanut. Tanska ja Norja ovat selvästi sen sanoneet.

Kun Suomen konflikti oli vielä alkuvaiheessaan ja kun kiivaat neuvottelut olivat käynnissä tuli luokseni eräs Ruotsin valtion edustaja. Hän tuli luokseni ruotsalaisen ministerin ja muiden ruotsalaisten henkilöiden kanssa, joiden kanssa olin työskennellyt Kansainliitossa, tehtävänään kysyä mielipidettäni Suomen konfliktista ja mitä Viro aikoo tässä asiassa tehdä. Vastasin niin, kuten edellä teille mainitsin ja kun olin vastannut kysyin puolestani mitä sitten Ruotsi tekee. Hän sanoi, että Ruotsi antaa kyllä rahallista ja materiaalista apua ja ehkä sallii vapaaehtoisten lähdön. Kuitenkin kysymykseeni siitä ryhtyykö Ruotsi sotilaallisiin toimiin vastasi hän – keskustelu tapahtui saksaksi – "ausgeschlossen". Eivätkä ruotsalaiset tätä kiellä. Nyt on Suomessa sitten raskas draama käynnissä.

Miksi koskettelen tätä nyt näin pitkään? Sen vuoksi, että monet ovat sitä mieltä, että myös me olemme siihen syllisiä ja että meidän suhteemme Suomeen eivät ole olleet riittävän tiiviit. Minun on todettava, että me teimme kaiken, jotta suhteemme Suomeen olisivat hyvät. Te tiedätte miten paljon heimotyötä on tehty kansojen välillä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, vaikka heimokonsertit ovat lämpimiä ja kansalaiset suhtautuvat toisiinsa hyvin, että myös vallanpitäjien välillä suhteet olisivat sydämelliset. Olemme tehneet kaikkemme, jotta meidän suhteemme Suomeen olisivat hyvät. Tämä ei valitettavasti ole mennyt näin.

On selvää, että me emme voi nyt ajaa jonkun toisen valtion politiikkaa, vaan meidän on oman valtiomme ja kansamme takia noudatettava Viron omaa politiikkaa. On täysin väärää ja virheellistä politiikkaa suuntautua kerran yhteen, toisen kerran toiseen suuntaan. Tiettyinä hetkinä, kuten juuri tällaisena aikana, meidän pitää olla itsekkäitä ja toteuttaa oman kansan ja valtion politiikkaa ja tämän pitää olla meidän asemamme. Nykyisessä Suomen ja Neuvostoliiton välisessä konfliktissa tulee täysin jättää syrjään kysymys siitä, kuka tästä selviää voittajana.

Yksi asia on selvä. Me emme saa toteuttaa sellaista politiikkaa, että nyt aloitamme jotain uudestaan, nimittäin toimintaa Suomen hyväksi. Kun tätä ei voinut tehdä silloin, kun siihen oli mahdollisuudet ja kun Suomi sitä itse ei hyväksynyt, kun Suomi jäi tässä kontaktissa kylmäksi, kun se selitti, että sillä ei ole mielenkiintoa meihin ja että Baltian valtioiden pitää joka tapauksessa jälleen kerran muuttumaan Venäjän provinseiksi ja että Suomella on toiset intressit, nimittäin Skandinavian valtiot, ei mitään ole enää tehtävissä. Suomen asema on nyt kuitenkin muuttunut, nyt meitä moititaan siitä, että emme lähde avuksi Suomelle. Puutun tähän kysymykseen pidemmälti. Me emme ole velvollisia lähtemään Suomen avuksi. Emmekä me voi ryhtyä murtamaan sopimuksia, joita olemme solmineet Neuvostoliiton kanssa. Siitä ei olisi meille hyötyä.

Kuten jo huomautin, syntyy toinen kysymys siitä jääkö Suomen ja Neuvostoliiton konflikti paikalliseksi selkkaukseksi. Suuret vaikutteet ovat käymässä siihen suuntaan, että siitä tehtäisiin yleinen. Ja tässä on suuri vaara. Mikäli Iso-Britannia onnistuu viemään asiat niin pitkälle, että Ruotsi puuttuu peliin ja tämä on hyödyksi Suomelle, silloin Euroopassa on samanaikaisesti kaksi suurta sotaa; toisaalta Englannin ja Saksan, toisaalta Venäjän ja Suomen – Ruotsin välillä. Mutta voiko pitkään olla kahta rinnakkaista sotaa? Tämän seurauksena Itämeri muuttuisi suoranaiseksi sotatantereeksi. Näin Saksa menettäisi huoltolähteensä. Britannian imperiumille tästä olisi hyötyä, mutta meille se olisi vaarallista ja tämä vetäisi meidän alueemme ja merenrannat välittömäksi sotatantereeksi. Tämä on vaarallinen ja mahdollinen momentti tulevien vuosien kuluessa. Tällä hetkellä en osaa sanoa etukäteen, mutta nyt näyttää siltä, että Ruotsi ei halua lähteä sotaan, mutta lähettää vapaaehtoisia Suomeen. En kuitenkaan usko, että ruotsalaiset vapaaehtoiset tarjoaisivat suurta ja tehokasta apua Suomelle. Meillä on kokemuksia ruotsalaisista vapaussodassa ja he olivat suoraan sanottuna heikkoja eivätkä he meidän sodassamme lähteneet taisteluun. Me uskomme, että he ovat nyt parempia. On vielä yksi ihmeellinen ilmiö. Annettiin nimittäin tietää, että monta sataa ruotsalaista vapaaehtoista on lähtenyt Suomeen. Olisi hyvä, jos heitä olisi ollut monta tuhatta. Mutta mitä apua nämä muutama sata kykenee Suomelle antamaan.

Kuten tiedetään Saksan intresseissä ei ole Itämeren muuttaminen välittömäksi sotatantereeksi. Tämä ei ole myöskään Neuvostoliiton intressi. Tässä mielessä Viron valtion intressit ovat täysin samansuuntaisia Neuvostoliiton kanssa ja näyttää siltä, että aivan varmasti tämä ei ole toisin tulevaisuudessa.

Jos asiaa kuvaisi paradoksaalisesti, silloin pitää kysyä, milloin suuri sota oikeastaan alkaa? Eilen tuli sanomalehtiin yksi sähkösanoma, jolle suorastaan nauroin. Nimittäin ensimmäinen brittisotilas oli kaatunut Maginot-linjalla ja hänet oli haudattu suurin kunnianosoituksin. Kuvitelkaa nyt niiden kurjien puolalaisten mielialaa, jotka uskoivat saavansa Britannialta tehokasta apua. He eivät tietenkään ymmärtäneet brittien asemaa, että nämä eivät voineet apuaan antaa. Tiedämme, että Puolasta tulee nyt raskaita uutisia ja että siellä on käynnissä suuri draama. Kuvitelkaa, kun puolalaiset kuulevat, että vasta nyt on ensimmäinen brittisotilas kaatunut sodassa ja haudattu kunnianosoituksin.

Kun suuri sota on kerran alkanut, ei synnykään pian kysymystä rauhasta. Eikä tässä tarkoiteta Neuvostoliiton, Puolan eikä Suomen kysymystä, vaan kysymys on siitä, kumpi jää olemaan – Saksan vai Britannian imperiumi. On selvinnyt se, että toistensa rinnalla ne eivät enää voi elää ja toisen pitää ehdottomasti hävitä ja toisella niistä ei ole enää elintilaa.

Jos kuvittelemme, että sota venyy pitkäksi tai että se loppuu nopeammin ja että Britannia murskaa Saksan, ei kukaan tiedä, miten Itä-Euroopan tapahtumat etenevät ja että Itämeren ympäristö voi muuttua sotatantereeksi. Emme tiedä miten Neuvostoliiton suhteet sitten

muuttuvat. Kuvitelkaa, että Saksa murskaa Iso-Britannian, minkälaiset ovat sen seuraukset ja eikö silloin synny konflikti itäalueilla. Kuvitelkaa, että sota venyy pitkäksi eikä kumpikaan sotiva osapuoli saavuta ylivoimaa. Silloin on mahdollista, että sota laajenee vieläkin suuremmaksi. Katsotaan miten vain, missään tapauksessa meidän ei kannata tehdä harhakuvaa, että olemme jo sodasta selviytyneet. Tämä olisi tilanteen arviointia liian helpoksi. Saattaa olla, että meillä on vasta edessämme suuret vaikeudet.

Tietyllä tyytyväisyyden tunteella voimme kuitenkin tarkastella tehtyä työtä. Ensinnäkään emme ole joutuneet itänaapurin ensimmäisen iskun alle. Tällä ei ole sanottu, että sotaa meille ei tule. Me tiedämme, että meidän itänaapurimme, jonka kanssa työskentelemme yhdessä, ei halua sodan laajentamista. Mutta onnistuuko sille konfliktin paikallistaminen, sitä he eivät tiedä itsekään. Kuitenkin yksi asia on selvä, että Neuvostoliitto ei halua tulla vedetyksi suureen sotilaalliseen konfliktiin. Tämä pieni Suomen ja Neuvostoliiton välinen konflikti on ohimenevä ja pieni ilmiö.

Meillä on tarpeeksi vaikeat ja vakavat ajat ja ne, jotka usein räyhäävät ja sanovat, miksi ei heti ryhdytty lyömään ja miksi ei menty avuksi Suomelle, hyvät herrat, meidän velvollisuutemme on sanoa heille: älkää räyhätkö, sulkekaa suunne. Ne jotka puhuvat, eivät ole niitä, jotka koskaan tekevät mitään. Koskaan eivät suunsoittajat ole tekojen ihmisiä. Toiseksi meidän pitää toteuttaa omaa Viron valtion ja kansan politiikkaa. Meidän tehtävämme on viedä oma valtiomme ja kansamme ulos sotilaallisesta konfliktista kokonaisuena ja säilyttää omat valtiolliset määräyksemme, organisaatiomme ja instituutiomme. Yksi asia on kuitenkin selvä. Vaikka me tulisimme koskemattomina ulos sodasta, olisimme me sodan jälkeen ehdottomasti köyhempiä kuin tällä hetkellä. Tulevaisuuden suhteen meidän ei kannata tehdä harhakuvia, sillä voi tulla hetkiä, jolloin myös me joudumme ottamaan aseet käsiin. Tilanne on niin mutkikas, että tällä kohtaa olisi vaikeaa sanoa mitään etukäteen. Tilanne voi muodostua myös sellaiseksi, että juuri me joudumme ensimmäisenä iskun kohteeksi.

Minkälaisia johtopäätöksiä meidän pitäisi tehdä kaikesta tästä. Ennen muuta meidän elämämme muuttuu niukemmaksi, materiaaliset vaikeudet eivät tule pelkästään meille, vaan kaikkialle. Meillä hallitsee huono ja väärä mentaliteetti, että vaikka kaikkialla muualla on vaikeuksia, meillä pitää kaiken olla hyvin. Teidän, vanhempien sotilasjohtajien pitää tietää ja olette velvollisia sanomaan sitä myös muille, että ajat muuttuvat vaikeammiksi ja kaikkien pitää antaa uhreja sekä elää niukemmin. Eikä mihinkään ole etukäteen kirjoitettu, että meidän pitää elää rikkaasti ja hyvin, vaan myös meidän on supistettava elämäämme.

Meidän otettava huomioon myös sotilaalliseen konfliktiin joutumisen mahdollisuus. Mikä on sen seuraus. Meidän pitää tehdä valtiotamme sisäisesti vahvemmaksi ja tekemään kaikkemme sen puolesta, että sotilaallinen organisaatiomme olisi vahva. Onnellisella tavalla samaa mieltä on myös meidän itänaapurimme, jonka kanssa työskentelemme ja se tekee kaikkensa vahvistaakseen sotilaallista voimaansa sekä näkee mielellään, että ne valtiot, joiden kanssa se työskentelee olisivat sotilaallisesti vahvoja. Tämä on ymmärrettävää. Meidän on katsottava ei ainoastaan omaa asemaamme, vaan myös Neuvostoliiton, jolla on riittävästi riskejä joutua sotilaalliseen toimintaan. Tämän vuoksi meidän pitää parantaa ja asteittain muuttaa sotilaallista voimaamme vahvemmaksi niin paljon kuin sitä mahdollistavat meidän materiaaliset, aineelliset ja henkiset voimamme.

Yhteenvedona, hyvät herrat, halusin tänään alkavan vuoden ensimmäisenä päivänä selvittää teille vanhempina sotilasjohtajina tätä tilannetta niin paljon, kuin edeltäkäsini voi nähdä ja tehdä johtopäätöksiä. Olemme kokeneet yhden vaikean vuoden, sillä vaikeudet alkoivat jo edellisenä keväänä. Te muistatte mielenosoitukset pääsiäispyhien aikaan. Olimme koko vuoden tavallaan

painostuksen alla. Onnistuimme torjumaan painostusta tietyssä määrin ja löytämään yhteistyömahdollisuuksia suuren itänaapurimme kanssa. Uskomme, että tämä yhteistyö jatkuu lojaalisti molemmin puolin. Tämä on positiivinen askel. Vaikeahan tämä vuosi oli, mutta me olemme sen kuitenkin kokeneet ja onnellisesti, pois luettuina vähäiset materiaaliset tappiot. Tiedämme hyvin, mitä tarkoittaa suoranainen sota ja nyt näemme sitä pohjoisen naapurimme osalta, olkoonkin, että sillä ovat monet tekijät meihin verrattuina hyvät: esimerkiksi asukasluku on meistä kolme kertaa, maan pinta-ala kahdeksan kertaa suurempi ja maa-ala on puolustettavissa. Myös vuodenaika on tällä hetkellä hyökkääjälle epäsuotuisa. Huolimatta siitä, että Ruotsi ei anna välitöntä sotilaallista apua Suomelle, se saa kaikkialta niin moraalista kuin aineellistakin apua. Huolimatta kaikesta tästä on tilanne Suomessa toki vaikea. Neuvostoliiton mahdollisuudet ovat tässä suhteessa paljon suuremmat. On kuitenkin paha, kun pikkuvaltio joutuu sotilaalliseen konfliktiin. Tällainen oli myös Puolan kohtalo. Puola itse ei halunnut uskoa, että se 35-miljoonaisine kansoineen voisi joutua niin sanotusti ensimmäiseksi koekaniiniksi. Kertautuuko Puolan historia tällä tavalla uudestaan, on vaikea sanoa, sillä historiasta tuskin puuttuu mitään. Kaikki nuo hyvät lupaukset tulevaisuutta varten ovat kuitenkin vain lupauksia ja välillä voi paljon syntyä ja muuttua.

Olemme kuitenkin löytäneet yhteistyön mahdollisuuden Neuvostoliiton kanssa. Ensimmäinen isku on mennyt meistä ohi ja voimme olla siitä onnellisia sekä ylpeitä. Tässä asiassa oli kuitenkin ovat vaikeutensa. Mutta haluammeko me, että meillä pitäisi olla helppoa, kun ympärillä on vaikeuksia. Meidän vaikeutemme tulevaisuudessa voivat olla vielä suurempia. Toisaalta meidän ei tarvitse kuitenkaan tämän takia olla allapäin, sillä jos olemme tietoisessa vaarassa ja jos meidän maamme voi joutua sotatantereeksi, minkälaisessa tilanteessa ovat silloin toiset sotaan osallistumattomat. Katsotaan tällä hetkellä esimerkiksi Hollantia ja Belgiaa. Meitä koskien sanotaan, että teillä on vihollisen sotaväki sisällä maassa. Minä totean, että meillä on sisällä sen valtion sotaväki, jonka kanssa haluamme tehdä yhteistyötä. Belgiassa ja Hollannissa lentävät kuitenkin joka päivä heidän päidensä yläpuolella vieraat lentokoneet ja kukaan ei kysy mitään. Me emme tiedä, miten suuri sotilaallinen konflikti ratkeaa ja minkälaisen laajuuden se ottaa.

Sopimussuhteessa oleminen Neuvostoliiton kanssa, jonka päämääränä on välttää joutumista suursotaan, on suurena positiivisena elementtinä ja tekijänä, jota meidän pitää arvostaa ja ottaa se täydellä luottamuksella. Tämä on täysin loogista. Ja jos meidän onnistuu tulevaisuudessa välttää suurta sotilaallista konfliktia ja säästää meidän maamme muuttumista sotatantereeksi sekä säilyttää valtiolliset organisaatiot ja instituutiot sekä oma sotaväki, silloin voimme sanoa ja kiittää Jumalaa siitä, että meillä meni hyvin.

Nyt voidaan sanoa, että emme ole enää absoluuttisesti suvereneja ja itsenäisiä. Tulevaisuudessa, suuren sotilaallisen konfliktin päättymisen jälkeen voidaan varmasti sanoa, että valtioiden pitää irtautua omasta absoluuttisesta itsenäisyydestään ja astua valtioliittosuhteisiin. Jos sitä ei tehdä, etenee sota niin pitkälle, että maailmasta jää jäljelle vain roskaläjä ja kaikki katoaa. Tämän vuoksi meidän pitää säilyttää itsemme, mutta olla kuitenkin valmiina, jos sotaan pitää lähteä ja puolustaa itseämme niiden kanssa, joilla on meidän kanssamme samankaltaiset intressit. Meidän on sanottava tämä suoraan ja myös toteutettava tämä.

Pyydän anteeksi sitä, että puheeni on kestänyt näin kauan, mutta emme kuitenkaan ole koossa joka päivä ja tapahtumat ovat tärkeitä analysoitaviksi. Toistan vielä kerran, että voimme olla tyytyväisiä kuluneeseen vuoteen, joka oli suhteellisen vaikea, ei pelkästään meille, vaan koko maailmalle. Voimme katsoa tulevaisuuteen vakaasti, ei kuitenkaan harhakuvina siitä, että vaarat ovat meistä ohi. Tiedämme, että kaikenlaisia vaikeuksia voi tulla, mutta verrattuna muihin ne ovat kuitenkin pienempiä ja ne voidaan kestää. Meidän pitää olla valmiina vaikeampiin aikoihin. Emme

ole huonommassa asemassa kuin muut ja meidän velvollisuutemme on kuitenkin kohdata tulevaisuus vakaasti, rohkeasti ja rauhallisesti.

Ja ennen muuta se, mitä haluan vielä kerran alleviivata, on se, että meidän pitää teoissamme, ajattelutavassamme ja puheissamme toteuttaa ennen muuta Viron valtion ja kansan politiikkaa eikä osoittaa sympatiaamme ja antipatiaamme kerran yhteen, kerran toiseen suuntaan, sillä emmehän me sympatiallamme ja antipatiallamme loukkaa ketään ja sen vuoksi tämä on täysin kohtuutonta. Hyvät herrat, pyydän teitä ottamaan tämän tiedoksenne ja myös joukko-osastoissa sekä kaikkialla välittää eteenpäin, sillä tällä hetkellä kiinnitetään meidän sotilasjohtajimme suurta huomiota ja katsotaan miten he suhtautuvat tilanteeseen. Tämä on ymmärrettävää ja tämän vuoksi teille kohdistuu raskas ja suuri tehtävä pitää itsenne hyvässä kunnossa sekä myös heijastaa tätä ympäristöönne. Jos sotilasjohtajat katsovat rohkeasti ja vakaasti tulevaisuuteen sekä arvioivat tilannetta realistisesti, se heijastuu eteenpäin ja muiden joukkoon, - ja tämä on teidän tehtävänne, hyvät herrat.

Palaan vielä takaisin Suomen kysymykseen. Totesin edellä, että meillä on tiettyjä vaikeuksia Suomen kanssa. Voimme kuitenkin olla varmoja siitä, että meidän omatuntonemme on tässä puhdas ja rauhallinen. Olemme tehneet kaiken sen, mikä on mahdollista. Jos meitä ei arvosteta, minkä sille voi. Jokaisella valtiolla ja kansallahan on myös oma tuntonsa. Eikä yksikään valtio voi olla olemassa sen vuoksi, että tyrkyttää itseään toiselle kuin köyhä sukulainen, jota ei mielellään haluta nähdä. Myös me olemme Suomen suhteen köyhän sukulaisen osassa. Tällä selitän nyt Suomen radioaseman hysteerisiä lausuntoja. Olemme toteuttaneet johdonmukaisesti omaa politiikkaamme. Meidän päämäärämme ja linjamme eivät olleet siellä hyväksyttävissä. Toisaalta emme voineet tehdä toisinkaan emmekä me ole tällä hetkellä tuomareita Neuvostoliiton ja Suomen välisessä konfliktissa. Omien suhteittemme etsinnässä tunsimme, että olemme yksin ja teimme päätöksiä rohkeasti ja vakaasti. Suomi teki päätöksiä omalta kannaltaan. En sano, että se on tehnyt hyvin tai huonosti, mutta me olisimme joka tapauksessa tehneet toisin, kuin suomalaiset tekivät. Kukaan ei saa nyt kuitenkaan vaatia, että meidän pitäisi muuttaa omia kantojamme ja siirtyä toiselle poliittiselle linjalle. Tämä pitää todeta hyvin rohkeasti ja tämä osoittaa ympäristölle vakautta. Toivon, että te kaikki autatte tässä suhteessa.

Mennyt vuosi, kuten jo moneen kertaan totesin, oli vaikea, mutta olemme siitä selvinneet paremmin, kuin osasimme arvioidakaan. Tulevaisuudessa ajat ovat vakavat, mutta meillä ei ole syytä olla allapäin, vaan samalla tavalla kuljemme eteenpäin rohkeasti. Absoluuttista varmuutta tulevaisuuden suhteen ei ole yhdelläkään valtiolla tai kansalla eivätkä samoin suurvallatkaan tiedä etukäteen tulevaisuuttaan. Hitler on todennut tulevan vuoden suhteen, että nyt pitää päättää jääkö Saksa olemaan vai ei. Jos yhden suurvallan johtaja sanoo näin valtiostaan, mitä silloin pitää pienvaltioiden sanoa. Miksi meidän pitäisi tuntea huonommin. Lähdemme tulevaisuutta vastaan rohkeasti ja varmasti ja toteutamme Viron valtion ja kansan politiikkaa sekä teemme kaikkemme sen eteen, että sisäinen järjestyksemme, valtiolliset organisaatiot ja luonnollisesti myös sotilaallinen organisaatio ja järjestys olisivat vahvemmat.

Meillä on paljon työtä edessä tulevana vuonna. Työtä meillä voi olla joka tapauksessa enemmän, mutta emme pelkää työtä. Työtä varten toivotan teille, hyvät herrat, menestystä, onnea ja hyvää terveyttä.

Lähde: Suomen ulkoministeriön arkisto. Suomen Viron lähettilään P.J. Hynnisen kirje Suomen ulkoministeriölle, 12.2.1940. Laidonerin puheen käänös virosta: Eero Riuttala.

Saksan Viron lähettilään Hans Frohweinin [raportti](#) Saksan ulkoministeriölle luottamuksellisista keskusteluista kenraali Laidonerin kanssa 17.1.1940 (*Lähde: Saksan ulkoministeriön englanniksi julkaistut asiakirjat 1954*)

(Johan Laidoner, Viron puolustusvoimien komentaja, s. 12.2.1884 Viljandimaalla, Viron puolustusvoimien ylipäällikkö 12.3.1934, vapautettiin tehtävästä 22.6.1940, kyyditettiin Neuvostoliittoon 19.7.1940, kuoli Vladimirin vankilassa 13.3.1953)

GENERAL JOHAN LAIDONER'S SPEECH AT THE OFFICERS' CLUB IN TALLINN ON JANUARY 1, 1940

Gentlemen officers. Let me wish you all a good and happy New Year. In this difficult and serious time of war, when certain great powers are in a enormous battle with each other, and when this battle understandably affects us as well and takes us to serious situations, it is clear that we can not rest assured without any worries that the new year would be an easy one. On the contrary, we must look to the future with full seriousness and also pay attention to it. We could, so to speak, analyze the situation and hope that the coming year would not be worse for our country and nation than the past year. The last year was, as you all know, not only in our history, but to now in the history of Europe as a whole a turning point of huge dimensions.

After the Great War, Europe lived for 20 years in peace, but then new forces emerged, some countries became stronger than they were when they got out from the Great War. And, as you know, a new great war broke out. It should and it did touch us and, understandably, equally the other small states. During the Great War, it was so that those small states that succeeded in staying out of the Great War, found the war to have been a relatively easy one. Now, however, the machinery of war has taken such a form between the great powers that the war affects even those who stay outside the war, whether they want it or not, particularly also the small states. It was therefore quite clear that the new war would inevitably bring us difficulties as well. My dear soldiers, as you know, we did take this and we also should take it into consideration and therefore, it will not come and meet us as an total surprise.

When we look back now, we see that Poland fell as the first victim of the war. It was totally unexpected for the whole world that in such a fast time a relatively strong state was wiped off the map. And this was also understandable, because on the one hand, it was Poland who was the first to meet the strike of the well-organized German military force and, on the other hand, by her eastern neighbor. If a country is attacked from two sides, it is clear that the resistance cannot last long.

I remember the times when, after the conclusion of our peace agreement, prudent politicians said that the future of not only Estonia but also of other new states can be rather stable only before a new war will break out. And naturally, those cautious and experienced politicians said this in fully seriousness and they did not err very much, as shown by the fact that one of those new states, namely Czechoslovakia, disappeared even before the war broke out. Another new, relatively large state, Poland, disappeared soon after the war broke out. A certain threat also concerned us, and we too could have been the first one to be attacked, well, not by Germany, but by our eastern neighbor.

We soldiers take matters realistically and we know that the Soviet Union, as their current rulers themselves say, has for 20 years been forced to conclude agreements with other states without any usefulness to itself, being forced to yield everywhere, because its internal circumstances have been extremely complex at that time. They themselves had been in the Civil War, they were subjected to pressure from the outside, the agreements they made at that time were not useful. And now, for once, a situation arose in Europe in which our eastern neighbor, the Soviet Union, got into a so-called good political position, which it did not have for thousands of years and in which the European powers are fighting for life and death, it was quite natural that the Soviet Union wanted to take advantage of one or two things that they could not have able to do 20 years ago. And therefore it resulted to a certain amount of pressure from their side on their neighbors and also on us. But when saying this, however, we must honestly acknowledge that in case of the Soviet Union, we were left with the full choice of whether to enter into a military conflict or to

conclude an agreement on mutual assistance and cooperation. So, we had an option to choose the path we will take. It seems, as it did that time too, as I personally do, too, that the Soviet Union preferred to the last option, namely the conclusion of the agreement.

Why and how did this happen, that it was just us, so to speak, the first one to be subjected to this pressure and strike? However, in reality, this was not the first blow or pressure, but we must take into account the geographical situation of the Soviet Union, because it is necessary for the Soviet Union to have access to the Baltic Sea. This access it has via Leningrad. It must be acknowledged that in 20 years the territory of the Soviet Union has gone further away from us and this is fortunate for us. The capital of the Soviet Union is now Moscow. However, if Leningrad had been the capital, the pressure would not have been on us alone, but on all the Baltic States, and we would have benefited from this situation again. Despite this, Leningrad is and will be an enormously large city with almost three million inhabitants and huge industries. Currently, a large part of the war industry is situated in Leningrad. Therefore, it is also natural that Leningrad is interested in its own security and access to the Baltic Sea. That is why the pressure arose to secure their own positions, and that is why we were the first as the closest to Leningrad. But what, then, does it really mean that we were the first? There were only a few days between the conclusions of the agreements of Estonia, Latvia and Lithuania, so that the whole issue concerning the Baltic states was roughly simultaneous.

We must be aware that if we had drifted into conflict with the Soviet Union, we would have been and were left completely alone, because after the Polish catastrophe, the whole world faced unrest and fear, forgetting all kinds of moral obligations and promises. Moreover, everyone knows that what is happening at the moment is not a struggle between one state or another, but a struggle between two great powers. England and France are currently at a major war against Germany.

However, we chose a road that we entered into a mutual assistance and co-operation agreement with the Soviet Union, and I am confident that we acted very wisely in this. What did we achieve with this? Namely, the fact that we were not the first to be attacked by a great power as it was a situation with Poland. So, we passed the first blow. And this is of great importance. It may be happen that, because we conclude a mutual cooperation and assistance agreement with the Soviet Union, we can avoid from being involved in a military conflict in the future. However, this is still under question, as the future is shrouded in unknown. We are currently living in a time where no one can know a few months in advance how events will take shape, and therefore no far-reaching assumptions can be made.

Anyway, I would like to draw your attention today for a few minutes, analyze the current situation and explain what might lay ahead of us and how we briefly could find the characteristics of the ongoing war. Battle between two tremendous global power is running - on one side with England and France, and with Germany, on the other side. All sorts of backgrounds and views can be put forward to explain the outbreak of war. Some say the Germans left to capture Danzig, others say the reason was Czechoslovakia and Poland. However, the main argument is, of course, that the German state developed so strong that the situation is no more acceptable to England and Germany became dangerous to England. This is the main reason for the outbreak of war. And there is a struggle for life and death at the moment. Admittedly, elsewhere, as in Italy, there has been willingness to talk about peace, but as you know, the British Prime Minister said directly in a speech that Germany must be destroyed and Hitler said that next year will show whether Germany will remain or will she disappear. When the two great powers are fighting for life and death in this

way, it is natural that they pull and want to pull everyone else with them - this is quite clear. And no one knows in advance which one will emerge as the winner. We know that the German military organization seems to be stronger than the other great powers. On the other hand, we know that material forces are stronger and greater in the Western powers than in Germany. We know that they do not have a shortage of raw materials, which is lacking in Germany.

In this context, I'd like to present a couple of concrete examples in Estonian life. Before the war last year, we placed orders for Britain, Germany, France, etc. The earliest order was shipped to France. And on September 2, N.B., France was the first to declare that it could not fulfill our order. There should be enough material resources in France, but it still did not fulfill the order. It took some time and the UK also canceled our order. This is given as an example of how alone we are. So far, only Germany has fulfilled our orders, while France and England do not. I wouldn't believe they have something against us, our relationship is good, but it doesn't help.

In any case, we are now struggling for life and death, and in that sense, of course, the great powers are trying to guide their own side so that also other countries are drawn into the struggle.

Let us move on to the situation that fully surrounds us now. As is well known, the German embargo was not successful. Germany signed an agreement with the Soviet Union. This wiped out the German embargo policy and currently gives Germany a free road from the east, access to certain raw materials from the Nordic countries through the Baltic Sea, and from the south through the Balkans and Italy. However, this does not mean that Britain has given all up. It still is so strong, well organized and set up so that it can continue to fight with full force and, of course, it can do all kind of things to harm Germany. The blockade has been declared to an extent unknown to history so far. She is trying to cut off Germany's supply routes and raw material sources, as Germany's weakest point is the shortage in material supplies. One of the targeted areas for this is the Baltic Sea. Through the Baltic Sea, Germany currently receives iron ore and forest products as well as other substances, especially food, from the Baltic countries. Britain would, of course, be happy to see a war break out here leading into cutting off sources of supply for Germany. A danger for this still exists here in the near future. We cannot say that we have been able to push aside being forced into the maelstrom of war. During my visit to Moscow, I had the opportunity to speak to the leaders of the Soviet Union and they declared that they wanted to do everything in their power to prevent them from being drawn into the great war. This is one of the tasks of today's Russia. For my part, I asked whether it would work and whether you could do it, because there are many others who want it and therefore all the wheels will be made to spin so that the war can expand. The Baltic Sea is one of the reasons. I was answered in such a way that they believe they are avoiding to be involved in a major military conflict.

The next major issue is the conflict in Finland. You all know how the Soviet Union made a similar proposal to Finland as to us. Finland, who felt strong, was convinced that the Soviet Union will not touch her, and that the Soviet Union does not have similar interests in Finland as it has in the Baltic countries. We thought rightaway that this kind of interpretation is erroneous. Similar interests for the self-defense that the Soviet Union has in this respect to the Baltic countries, it has to Finland, too. The Baltic Sea is protected when the states on the east side of the Baltic Sea join the ranks against Russia. I say this directly and therefore there was no strategic difference between us, Latvia, Lithuania and Finland. This is particularly true of us, and that is the focus here.

The Finnish conflict affects us in two ways: 1) our relations with Finland and 2) the strategic situation. Which of them is weightier? It seems that the latter is weightier, as the West would like to see the Baltic Sea become a common battleground and German sources of supply, which

Scandinavia and the Baltic countries together with Finland form, would be cut off. This is a natural interest of the British Empire, and that is why we see that Finland is so hardly encouraged from the outside to a strong resistance – when Finland as such is even moderately strong.

As I earlier underlined, the Finnish question concerns us in two respects but here no one can be an absolute omniscient and fortune teller. We need to look a little back in history. We fought during the War of Independence. The war was not large in general terms, but still big enough for us and we looked to the future with confidence and knew very clearly what kind of situation might threaten us again. And we were the first to start forming an alliance between the reborn states that emerged after the Great World War on the shores of the Baltic Sea in 1920-1921 - between Estonia, Finland, Latvia, Lithuania and Poland.

This was our idea. There were also other states that understood that we need to become allied, form a unified bloc, by changing us into a stable element and a guarantor of peace. The agreement related to this was even initialed in 1921. Finland's ambassador Holsti was also a supporter of this idea, but Finland was the first to secede from this union and Holsti was removed from office. The initialing was already completed, but the Finns said that the situation in the Baltic countries is threatening, while no one is threatening Finland and that is why they are leaving this agreement. Lithuania was next to withdrew from the alliance. Lithuanians said their biggest enemy is Poland. Poland said that if only Latvia and Estonia remained, it would be too little for the alliance. Poland also seceded. This left an agreement on mutual assistance between Estonia and Latvia. As far as I understand, this was a mistake on the part of Lithuania and Finland.

Now the peacetime work began. We did all we could to maintain good relations with our neighbors. The Finns helped us in the War of Independence. We had certain relations with Finns, we emphasized them and this gave certain results. On the other hand, it must be said that the Finns kept looking at us from above. Well, we understood this, we were smaller and our situation is more difficult, but we did not resent this very much and kept working forward. Then came a period when relations with Finland became de facto pretty good, they were 1933, especially 1934 and 1935 and 1936. I must mention that at that time the head of the Finnish state was President Svinhufvud. When he visited Estonia in 1934, he said directly in the discussions, - he knew that our situation was very difficult, - you know how many people there are in Finland against me traveling to Estonia, but I do understand that we have to work together. In this sense, he was a far-sighted politician. This was followed by return visits, etc. And all this lasted as long as President Svinhufvud was in charge of the Finnish state until he was replaced by another person. In the change of Finnish state leadership, Finland took a different direction.

Besides, in the relations of the great powers, it became clear that a conflict was coming. As a result, the small states immediately began to think about where and who they are going to win to them. Finland's orientation was towards the Scandinavian countries. You even know that a couple of years ago, the President of the Republic of Estonia visited Finland because the President of Finland could not come to Estonia. One time he was sick, another time he didn't have time, etc. , well, one time he really was sick.

Now we also had a wide range of opinions in Estonia. We had people who thought we should have called on Finland for help. We tried to do everything that was possible. When we had critical times in September, the Finnish Foreign Minister did not find time to receive the Estonian Ambassador, so making the latter resort to discuss with a department head. He explained long and clearly that Finland cannot do anything for Estonia. All the stories that Finland had offered us help with are empty talk and outright lies. Nothing like this happened, on the contrary, Finland said categorically that she cannot do anything for us. Finland's perception of its own position is such that they have no danger from the east. And that's how it all went. However, we had the impression that Leningrad was defended not only from the south, but also from the north, and that the Finnish border was closer there than the Estonian border. However, Finland had a different

perception and was promised a lot of help from the outside. Now it seems that this help was only moral, you will recall that there was a conference of Scandinavian heads of state in Stockholm where these issues were discussed. In my opinion, from a military point of view, Finland is not being helped now morally or materially, but Finland absolutely needs blood help. However, no one gives blood help.

We then move on to the conflict between Finland and the Soviet Union. It is understandable that the Soviet Union now wants to take advantage of the favorable situation it has, and if it did not want to do that we, could assume that it is working against its own interests. In politics, we need to understand and accept the interests of others, even those of the enemy. If always only our own position is brought out, we will end up in our thoughts in an impenetrable impasse. When the Soviet Union has taken up the conflict with Finland, it must now be seen that it is no longer will very easily retreat. A lot of help has been promised to Finland everywhere. Unfortunately, as stated above, this only means weapons and money, no one has given blood help. Denmark and Norway have clearly said so.

When the Finnish conflict was still in its infancy and when the intensive negotiations were going on, a representative of the Swedish state came to me. He came to me with the Swedish Minister and other Swedish people with whom I had worked in the League of Nations, to ask my opinion on the Finnish conflict and what Estonia intends to do about it. I answered as I told you above and when having answered I myself asked what Sweden was doing then. He said that Sweden does provide financial and material assistance and perhaps allow volunteers to leave. However, to my question as to whether Sweden is taking military action, he answered - the debate took place in German - "ausgeschlossen". And the Swedes do not deny this. Now there is a heavy drama going on in Finland.

Why am I touching this for so long now? Because many people think that we are also to blame and that our relations with Finland have not been close enough. I must say that we did everything we could to have good relations with Finland. You know how much kinship work has been done between nations. However, this does not mean that even if the kinship concerts are warm and citizens treat each other well, the relations within the ruling circles would also be cordial. We have done everything we can to ensure that our relations with Finland are good. Unfortunately, the things didn't go that way.

It is clear that it is not the time we could pursue a policy of another state, we must follow Estonia's own policy because it is our own country and our people. It is a completely wrong and erroneous policy to go once in one direction, another time in another direction. At certain times, such as right now, we have to be selfish and implement the policies of our own people and country and this has to remain our position. In the current conflict between Finland and the Soviet Union, the question of who will emerge victorious from this must be completely set aside.

One thing is clear. We must not pursue such a policy that we are now starting something quite new, namely action for Finland. As this could not be done when it was possible and when Finland herself did not accept it, when Finland remained cold in this contact, when she explained that it was not of interest to us and that the Baltic States must in any case once again become Russian provinces and that Finland has other interests, namely the Scandinavian states, nothing can be done anymore. However, Finland's position has now changed, and we are now being criticized for not going to help Finland. I will go into this question further. We are not obliged to go out to help Finland. And we cannot start breaking the agreements we have made with the Soviet Union. It would be of no use to us.

As I have already pointed out, another question arises as to whether the conflict between Finland and the Soviet Union remains a local conflict. Great influential forces are moving in the direction of making it universal. And here is a great danger. If Britain manages to take things so far that Sweden intervenes in the game and this benefits Finland, then there will be two major wars in Europe at the same time; between England and Germany on the one hand, and Russia and Finland and Sweden on the other. But can there be two parallel wars for a long time? As a result, the Baltic Sea would become a direct battleground. In this way, Germany would lose its source of supply. The British Empire would benefit from this, but it would be dangerous for us and this would drag our territory and coasts into an immediate battleground. This is a dangerous and potential moment in the coming years. At the moment, I cannot say in advance, but now it seems that Sweden does not want to go to war, but will send volunteers to Finland. However, I do not believe that Swedish volunteers would offer great and effective help to Finland. We have experiences with the Swedes in the War of Independence and they were frankly weak and they did not go into battle in our war. We believe they are better now. There is another strange phenomenon. It was announced that many hundreds of Swedish volunteers have left for Finland. It would be good if there had been many thousands of them. But what help these few hundred will be able to give to Finland.

As is well known, it is not in Germany's interests to turn the Baltic Sea into an immediate theater of war. This is neither in the interest of the Soviet Union. In this sense, the interests of the Estonian state are completely in line with those of the Soviet Union, and it seems that this will certainly not be otherwise in the future.

If you were to describe it paradoxically, then you have to ask, when will the great war exactly start? Yesterday, one telegram appeared in the newspapers, which I literally made me laugh. Namely, the first British soldier had fallen on the Maginot line and was buried with the highest honors. Now imagine the mood of the miserable Poles who believed they were getting effective help from Britain. Of course, they did not understand the position of the British that they could not give their help. We know that heavy news come now from Poland and that there is a great drama going on there. Imagine when the Poles hear that only now is the first British soldier fallen in the war and buried with honor.

Once the great war has begun, no question of peace will not come out rightaway. And this is not about a question of the Soviet Union, Poland or Finland, but a question of which one will survive - the German or the British empire. It has become clear that alongside each other they can no longer live and one of them must definitely disappear, and the other no longer has living space.

If we suppose that the war will drag on for a long time or that it will end sooner while Britain crushes Germany, no one will know how events in Eastern Europe are progressing and that the Baltic Sea environment could turn into a theater of war. We do not know how Soviet relations will then change. Imagine Germany crushing Britain, what its consequences will be and whether there will be a conflict in the east.

Imagine a war that drags on for a long time and neither warring party gains superiority. Then it is possible that the war will expand even bigger. Whatever stand we take, by no means should we make the illusion that we have already survived the war. This kind of assessment would be too trivial. It may be so that the real difficulties are just waiting ahead of us in the future.

However, with a certain sense of satisfaction, we can look at the work already done. First, we have not found us under the first hit by our eastern neighbor. This is not to say that there will be no war for us. We know that our eastern neighbor, with whom we work together, does not want the war to escalate. But whether it succeeds in localizing the conflict, they do not know either themselves. However, one thing is clear that the Soviet Union does not want to be drawn into a major military conflict. This small conflict between Finland and the Soviet Union will be a transient and small phenomenon.

We have difficult and serious enough times and those who often roar and say why we did not

start giving hits right away and why we did not go to help Finland, gentlemen, it is our duty to say to them: do not roar, shut up. Those who speak are not the ones who ever do something. Blathers are never people of deeds. Secondly, we must carry out our own Estonian state's and people's policy. It is our job to take our own state and people out of the military conflict as wholesome and to preserve our own state regulations, organizations and institutions. However, one thing is clear. Even if we came out untouched by the war, we would definitely be poorer after the war than we are at the moment. As for the future, we should not make illusions, because there may become times when we, too, have to take up arms. The situation is so complicated that it would be difficult to say anything in advance at this moment. The situation may also be such that we are the first to be attacked.

What conclusions should we draw from all this. Above all, our lives become scarcer, material difficulties come not only to us, but everywhere. It is a bad and wrong mentality that even though there are difficulties everywhere else, everything should be fine at us. You, the older military leaders, need to know, and you have the duty, to tell others that times are getting harder and everyone needs to make sacrifices and live with scarcity. And nowhere it is prearranged that we must live richly and well, also we must be ready to reduce our lives.

We must also take into account the possibility of a military conflict. What will be the consequence of that. We need to make our state stronger internally and do our best to make our military organization strong. Happily, our eastern neighbor, with whom we work, also agrees, and it will do its utmost to strengthen its military power, and will be happy to see that the states with which it works are militarily strong. This is understandable. We need to look not only at our own position, but also that of the Soviet Union, which has enough risks to become involved in military action. Therefore, we must improve and gradually make our military strength as strong as our material, resources, and spiritual powers allow.

In conclusion, dear gentlemen, on the first day of the year, which began today, I wanted to explain to you, as senior military leaders, this situation as much as it in advance can be seen and drawn conclusions about. We have experienced one difficult year, as the difficulties started already the previous spring. You will remember the demonstrations during the Easter holidays. We were in a way under of pressure all year. We managed to fight back the pressure to a certain extent and find ways for cooperation with our great eastern neighbor. We believe that this cooperation will continue loyally on both sides. This is a positive step. Yes, it was a difficult year, but we have lived through it happily, with the exception of minor material losses. We know very well what an outright war means, and now we see it on our northern neighbor's side, even though many her factors in comparison to us were good: for example, the population is three times that of us, the land area is eight times larger and the terrain is defensible. The season is also currently unfavorable for the invader. Despite the fact that Sweden does not provide immediate military assistance to Finland, it receives both moral and material assistance everywhere. Despite all this, the situation in Finland is certainly difficult. The resources of the Soviet Union are much greater in this respect. However, it is bad when a small state gets into a military conflict. Such was the fate of Poland. Poland herself did not want to believe that she, with her 35 million people, could become, so to speak, the first guinea pig. Whether Polish history repeats itself in this way is difficult to say, as there is hardly any episodes missing from her history. However, all those good promises for the future are just promises and sometimes much else can arise and change.

However, we have found an opportunity for cooperation with the Soviet Union. The first blow has passed us and we can be happy and proud of that. The matter, however, has its own difficulties. But do we want us to be easy when there are difficulties around. Our difficulties in the future may be even greater. On the other hand, however, there is no need to be down because of this, because if we recognize the danger and if our country can find herself on the battlefield, then in what kind of situation are the others not now taking part in the war. Let's look at the

Netherlands and Belgium, for example. Of us, it is said that you have enemy troops within the country. I will say that we have the military within the state with which we want to cooperate. In Belgium and the Netherlands, however, foreign planes fly overhead every day and no one asks anything. We do not know how great a military conflict will be ahead and what extent it will take.

Being in a contractual relationship with the Soviet Union, which aims to avoid getting into a major war, is a great positive element and a factor that we must appreciate and take with full confidence. This is completely logical. And if we manage to avoid a major military conflict in the future and save our country from becoming a battleground, and to preserve state organizations and institutions as well as our own military, then we can say and thank God that we did well.

It can now be said that we are no longer absolutely sovereign and independent. In the future, after the end of the great military conflict, it can certainly be said that states must secede from their own absolute independence and enter into federal relations. If this is not done, the war will progress so far that all that remains of the world will be a garbage dump and everything will vanish. This is why we need to preserve ourselves, but be prepared if we are to go to war and defend ourselves with those who have similar interests with us. We need to say this directly and also implement this.

I apologize for the fact that my speech has lasted so long, but we are not together every day and these events are important to be analyzed. I repeat once again that we can be happy with this past year, which was relatively difficult, not just for us, but for the whole world. We can look to the future with stability, not as illusions that the dangers have passed us. We know that all kinds of difficulties can come, but compared to others, they are smaller and can be endured. We need to be prepared for more difficult times. We are not in a worse position than others and, however, it is our duty to face the future with stability, courage and peace.

And above all, what I want to underline once again is that in our actions, way of thinking and speeches we must first and foremost implement the policies of the Estonian state and people and not show our sympathy and antipathy once in one direction and later to another one, because we with our sympathy and antipathy certainly do not offend anyone and therefore this is completely unreasonable. Gentlemen, I ask you to take note of this and also to pass on in the troops and everywhere, because our military leaders are currently under a keen observation for finding out how they react to the situation. This is understandable and therefore you face the heavy and great task of keeping yourself in good health as well as reflecting this on your environment. If the military leaders look boldly and steadily to the future and assess the situation realistically, it will be reflected forward and around - and this is your job, gentlemen.

I will once more return to the Finnish question. I stated above that we have certain difficulties with Finland. However, we can be sure that our conscience is clear and calm here. We have done everything possible. If we are not valued, what can be done about it. Every country and nation also have their own consciences. And no state can exist just to push herself onto another like a poor relative who rather is kept avoiding from been seen. The lot of a poor relative has also fallen on us in relation to Finland. With this I will now explain the hysterical statements of Finland's radio station. We have consistently implemented our own policy. Our goals and lines were not acceptable there. On the other hand, we could not do otherwise and we are not currently judges in the conflict between the Soviet Union and Finland. In the search for our own relationships, we felt being alone and made decisions boldly and steadily. Finland made her own decisions. I am not saying that she did them well or badly but in any case we would have done differently than the Finns did. However, no one must now demand that we should change our own positions and move to another political line. This must be said very boldly and this shows stability in your environment. I hope you all help in this regard.

The past year, as I have said many times, was difficult, but we have survived it better than we could have weighed. In the future, times will be serious, but we have no reason to be down, but in

the same way we should move forward boldly. No country or nation has an absolute certainty about the future, nor do the great powers know their future in advance. Hitler has stated for the coming year that now it must be decided whether or not Germany will survive. If the leader of one superpower says so about his country, then what the small countries should say. Why should we feel worse. We stand boldly and confidently against the future and implement the policies of the Estonian state and people, and we will do our utmost to strengthen our internal order, state organizations and, of course, the military organization and order.

We will have a lot of work ahead of us next year. We can have more work anyway, but we are not afraid of work. For the work I wish you, gentlemen, success, happiness and good health.

Source: The archives of the Finnish foreign ministry. The letter of Finnish Minister P.J. Hynninen in Estonia to the Finnish foreign ministry on February 12, 1940. Translation from the Finnish version: Pauli Kruhse

Confidential discussions with General Laidoner as reported to the German foreign ministry by the German minister in Estonia Hans Frohwein on January 17, 1940 (*Source:*)

(Johan Laidoner, commander of Estonian military forces, b. February 12, 1884 in Viljandi, Commander-in-Chief of Estonian Military from March 12, 1934, removed from office on June 22, 1940, deported with his wife to the Soviet Union July on 19, 1940, died in Vladimir Prison on March 13, 1953.)